

GESTALTNINGSPROGRAM

DETALJPLAN FÖR VÄSTLÄNKEN

STATION CENTRALEN

C

SLUTRAPPORT 2015-12-02

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

SWECO
Sustainable engineering and design

white

Förord

Arbetet med gestaltningsprogram för detaljplanen för Västlänkens station Centralen är ett samarbete mellan Sweco Architects och White arkitekter. Swecos uppdrag har varit samordning och framtagande av en övergripande del gemensam för alla tre stationer: Station Centralen, Station Haga och Station Korsvägen (sida 04-15). White har gjort fördjupningsdelen för Station Centralen (sida 16-45). Det avslutande kapitlet har gjorts gemensamt (sida 48-49). Arbetet har utförts i dialog med flertalet representanter för Göteborgs Stad m.fl.

Illustrationer, visualiseringar och collage är gjorda av White arkitekter om inget annat anges.

Kontakt

UPPDRAKSGIVARE

Stadsbyggnadskontoret
Köpmansgatan 20
Göteborg

Projektledare Station Centralen:
Filip Siewertz
filip.siewertz@sbk.goteborg.se

ARBETSGRUPP

Filip Siewertz, Stadsbyggnadskontoret
Kristina Hellerström, WSP
Anton Lindström, WSP

REFERENSGRUPP

Representanter från:
Stadsbyggnadskontoret
Trafikkontoret
Park- och naturförvaltningen
Kulturförvaltningen
Fastighetskontoret
Stadsdelsförvaltning Centrum
Trafikverket
Västrafik
Jernhusen

KONSULT SWECO

Uppdragsledare:
Henrik Fogelklou
Handläggande landskapsarkitekt:
Urban Rickardsson
Landskapsarkitekt och processledare:
Elisabet Ebeling
Handläggande bebyggelseantikvarie:
Elin Bäckersten

förnamn.efternamn@sweco.se

Sweco Architects AB
Gullbergs Strandgata 3
Box 2203
403 14 Göteborg

KONSULT WHITE

Uppdragsledare:
Louise Didriksson / Gunnar Stomrud
Ansvarig landskapsarkitekt:
Niels de Bruin
Medverkande: Karin Sjödin, Kajsa
Sperling, Jeroen Matthijssen, Britta
Wikholm, Simon Sköld

förnamn.efternamn@white.se

White arkitekter AB
Magasinsgatan 10
Box 2502
403 17 Göteborg

Innehåll

04 Övergripande del

Bakgrund

Underlag för gestaltungsarbetet

Utgångspunkter för gestaltning

Indikatorgrupper

16 Stationen och Staden

Nuläge

Området

Utmaningar och potential

Vision: Det dynamiska navet

Sex nyckelbegrepp

24 Upplevelse i ögonhöjd

Lugn och trygg rörelse till fots ... och med cykel

Vistelse för mångfald ... och platser med diversitet

Orienterbarhet nära och på håll ... och i praktiken

Konst i tre nivåer

Belysning

Grönblå struktur i ett sammanhang ... och på platsen

34 Stadsrumsplan

Huvudentrén

Huvudentrén västra ingång och Bergslagsgatan

Bergslagsgatan och gatan söder om parken

Bergslagsparken

Östra entrén

Kruthusgatan och gatan öster om parken

45 Processen framåt

Fortsatt arbete

Bakgrund

Västlänken kommer att innebära stora förändringar för Göteborg. Bland annat medför de tre nya stationerna att fler delar av staden kommer att ligga i ett läge nära en tågstation, vilket bland annat underlättar regionförstoring och en ökad arbetspendling. De nya kommunikationsmönstren kommer även att innebära att staden runt stationerna behöver anpassas efter de nya förutsättningarna. Stationsentréer med upp- och nedgångar behöver byggas och nya torg och gator skapas.

Bland förberedelserna för Västlänken ingår i Göteborgs Stads arbete att ta fram nya detaljplaner för de områden som fysiskt förändras av Västlänken. Detaljplanerna ska möjliggöra utbyggnaden av Västlänken och tillskapa byggrätter. Detaljplanerna ska också möjliggöra utveckling av områdena där stationerna ligger samt säkra stadbyggnadskvaliteter, kulturhistoriska och arkitektoniska värden.

De offentliga rum som skapas och utvecklas inom detaljplanerna kommer att spela en avgörande roll för hur staden upplevs och används under lång tid framöver. Områdena kring stationerna blir de platser man först ser när man anländer till Göteborg – dessa platser blir nya entréer till Göteborg. Många människor kommer att röra sig på platserna varje dag, både resenärer och de som besöker områdena eller rör sig genom dem i andra ärenden.

Syfte

Som ett led i arbetet med detaljplanerna har gestaltningsprogram tagits fram. Syftet med gestaltningsprogrammen är att sätta ramar och principer för planområdenas utformning. De ska vara vägledande för fortsatt planering, utformning och projektering av Västlänkens möte med staden. Gestaltningsprogrammen har som mål att säkerställa en övergripande hög kvalitet och ambitionsnivå för de tre områdena. Gestaltningsprogrammen ska också kunna ligga till grund för arkitekttävlingar. Tre gestaltningsprogram tas fram, ett för vardera detaljplan:

- Station Centralen
- Station Haga
- Station Korsvägen

Dessutom har ett gestaltningsprogram tagits fram av Trafikverket, som bland annat behandlar de tekniska anläggningar och servicetunnelmynningar som syns ovan mark utanför stationslägena.

Avgränsning

Gestaltungsprogrammen für Detailpläne beschreiben den öffentlichen Raum oberhalb der Erde, während die Stationen unter der Erde in das Verkehrsnetzes Gestaltungsprogramm. Gestaltungsprogrammen für Detailpläne behandeln nicht, was auf diesen Plätzen unter der Bauzeit. Dies wird in anderen Prozessen, in Zusammenarbeit zwischen Göteborgs Stad, Trafikverket mit mehreren. Die Arbeit mit Gestaltungsprogrammen hat stattgefunden in der Dialog zwischen Göteborgs Stad, Västtrafik, Trafikverket mit mehreren.

Del i Västlänken	Ansvar
Västlänkens tunnel och spår, tekniska anläggningar, station under mark	Trafikverket
Stationsbyggnader/uppgångar	Trafikverket, Jernhusen, Västtrafik, Akademiska Hus
Detailplaner, bygglov med mera	Göteborgs Stad
Offentliga rum i staden; gestaltning och förvaltning	Göteborgs Stad

Aktörer med olika ansvarsområden. Tabell Sweco

Om Västlänken

Västlänken är en 8 km dubbelspårig järnväg som till största delen ska förläggas under jord med stationer i de centrala delarna av Göteborg. Nya underjordiska stationer kommer att byggas vid Göteborgs Central, vid Haga Kyrkplan och vid Korsvägen. Projektet syftar till att skapa en mer attraktiv tågtrafik såväl lokalt, regionalt som nationellt. Längs med järnvägstunneln finns förutom stationsbyggnaderna några tekniska anläggningar och servicetunnelmynningar som syns ovan mark.

Tidplan för Västlänken:

- Byggstart för Västlänken beräknas till år 2018.
- Invigning beräknas till år 2026.

Tidplan för detaljplanerna:

- Detaljplan för Station Centralen: granskning av planförslag beräknas till våren 2016 och antagande av den nya detaljplanen hösten 2017.
- Detaljplan för Station Haga: Granskning av planförslag beräknas till våren 2016 och antagande av den nya detaljplanen hösten 2017.
- Detaljplan för Station Korsvägen: Samråd för planförslag beräknas till hösten 2015, granskning av planförslag under 2016 och antagande av den nya detaljplanen till hösten 2017.

Om planområdena och dess omgivningar

Planområdena är tre platser i Göteborg med unika förutsättningar vad gäller omgivande stadsdelar och infrastruktur, historia, användning, flöden och arkitektur. Inom varje område finns också skillnader, ibland stora, mellan olika platser. Varje station kan därför ha sina specifika förutsättningar:

Station Centralen

– *huvudentré till Göteborg och del i en större stadsomvandling*

Den nya stationen vid Göteborgs Central ger stationsområdet en ny framsida mot norr. De planerade tre stationsentréerna ligger i en öst-västlig riktning och kopplas genom mittuppgången till den axel som börjar med stationsbyggnaden vid Drottningtorget och fortsätter genom Nils Ericsonterminalen. Här samlas viktiga kollektivtrafikflöden och verksamheter samt arbetsplatser vilket genererar stora flöden av fotgängare.

Den fysiska miljön runt Göteborgs Central kommer att förändras och i framtiden också utvidgas mot Hisingen via den nya bron och mot den nya stadsdelen i Gullbergsvass som nu planeras. Aktiviteten i området kommer att öka kraftigt i samband med denna omvandling, som innebär fler boende i närområdet, betydande ökning av arbetsplatser samtidigt som området fortsätter vara ett viktigt område för stadens kommunikationer. Station Centralen förväntas fortsatt få flest antal besökare av de tre stationerna i Västlänken och blir en ny entré till Göteborg.

Station Haga

– *del i befintlig stadsväv med höga värden*

Station Haga placeras under Haga Kyrkoplan och Kungsparken, Hagakyrkan och Nya Allén. Stationen blir en ny bytespunkt mellan tåg och stadstrafik, framför allt västerut. Stationen ger ökad tillgänglighet till lokala målpunkter som Göteborgs Universitet, Innerstaden och utbyggnadsområden runt Järntorget och Södra Älvstranden. Station Haga ligger i en del av staden som präglas av rik blandning av bostäder, arbetsplatser, utbildning och kommersiella verksamheter. Området består också av stora parkytor med höga natur- och kulturvärden samt sociala värden. Haga är en av Göteborgs tätast befolkade och mest fotgängarvänliga stadsdelar.

Den nya stationen byggs i en känslig miljö mellan stadsdelarna Haga och Vasastaden. Området är av riksintresse för kulturmiljövården. Stationsentrén vid Pustervikskajen och huvudentrén i Kungsparken är stationens tydligaste bidrag till stadsmiljön. Huvudentrén ligger i det gröna allé- och parkstråket Kungsparken. Entrén vid Pustervik ligger på den gatstensbelagda kajen invid Rosenlundsbrons granitfäste. Stationsentrén i söder införlivas i en kommande ombyggnad av Handelshögskolan.

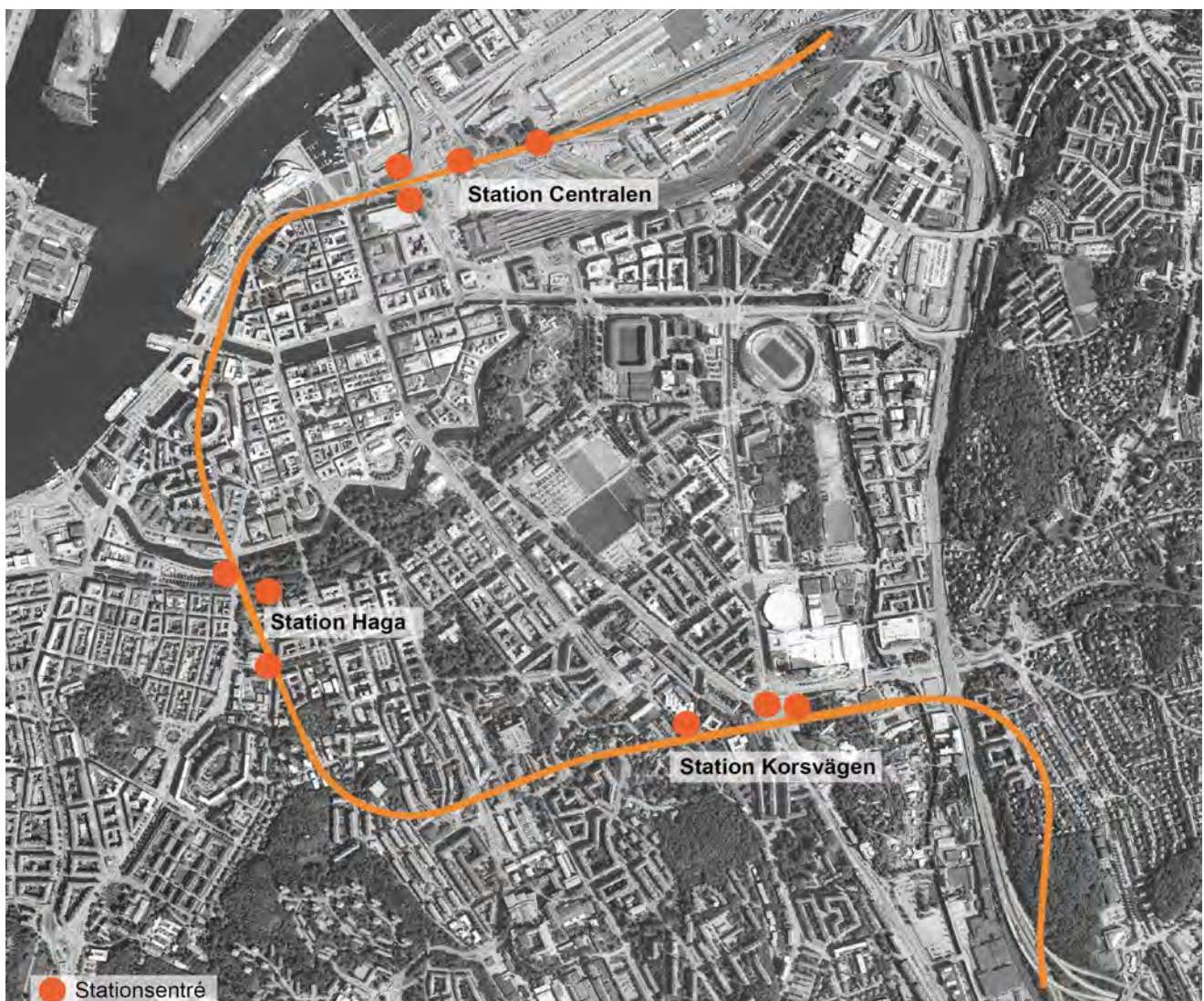
Station Korsvägen

– *förstärkt knutpunkt i komplex miljö*

Korsvägen är en heterogen plats som präglas av flera historiska tidslager. Korsvägen uppvisar en rik blandning av intensiv trafik, verksamheter, evenemang och varierad bebyggelse. Korsvägen är en aktiv plats med periodvis mycket stora flöden av människor. Det är framför allt en plats som man passerar. På morgon och eftermiddag är det pendlare på väg till och från sina dagliga målpunkter som dominerar platsen. Senare på kvällarna

och under helgerna dominerar besökare till evenemang. Ett antal större målpunkter finns runt Korsvägen exempelvis Liseberg, Svenska Mässan och Universeum. I Renströmsparken och runt Näckrosdammen finns ett större lugn med stora öppna parkytor som är relativt glest befolkade. De kringliggande utbildningslokalerna gör att det är studenter som dominerar området under dagtid.

Den nya stationen med sina tre entréer förstärker Korsvägens roll som en av de viktigaste knutpunkterna i Göteborg. De båda stationsentréerna vid Korsvägen ger möjlighet till snabba byten mellan tåg och spårvagn, buss och cykel, samt direktkoppling till evenemangstråket. Den tredje stationsentrén vid Renströmsparken kopplar till universitetet runt Näckrosdammen samt till Götaplatsen och Avenyn, men ingår inte i detaljplan för Station Korsvägen.

Översiktskarta Sweco/Göteborgs Stad

Underlag för gestaltungsarbetet

Det finns en stor mängd olika utredningar och rapporter som behandlar Västlänken. Det finns även dokument med riktlinjer kring utformningen av resecentra och den offentliga miljön i Göteborg. Syftet med följande genomgång är att förtydliga hur olika styrande dokument samverkar och överlappar.

KVALITETSPROGRAM FÖR DETALJPLANER FÖR VÄSTLÄNKEN
För gestaltungsarbetet är kvalitetsprogrammet det viktigaste dokumentet, som i sig är en sammanvävning av flertalet olika rapporter (Översiktsplan Göteborg, Vision Älvstaden med flera).

Kvalitetsprogrammet ska vägleda arbetet med såväl detaljplaner som gestaltung och genomförande för de stadsrum där järnvägen möter staden. För att kvalitetsprogrammet ska vara relevant och applicerbart i både pågående och kommande planarbeten är det utformat som ett gemensamt verktyg för de projektgrupper som arbetar med utformningen av detaljplanerna och platserna. Kvalitetsprogrammets syfte är att stärka de värden – de kvaliteter – som behövs för att platser, stråk och stadsrum i anslutning till Västlänken ska bli välfungerande och trivsamma. Det gäller för alla som reser, vistas, arbetar och bor, men också för alla dem som passerar platsen. Kvalitetsprogrammet har identifierat en kärna av tre utgångspunkter, vidare prioriterat fyra huvudkvaliteter, och till sist fördjupat dessa i ett antal riktlinjer.

Gestaltungsprogrammen för detaljplanerna tar vid där kvalitetsprogrammet slutar och fångar upp de kvaliteter som kan omsättas i konkret gestaltung av de offentliga rummen. I fortsatt arbete med utformningen av detaljplaneområdena ska det säkerställas att kvaliteterna i kvalitetsprogrammet uppnås. De prioriterade kvaliteterna beskrivs närmare på sida 13.

GÖTEBORGS STADS STADSMILJÖPOLICY

Göteborgs Stad har våren 2015 fyra stycken framtagna stadsmiljöpolicyer: Stadens golv, Stadens Färg, Stadens Ljus och Stadens Möbler. Dokumenten är en övergripande policy för hur gator och allmänna platser ska gestaltas. Tanken är att stadsmiljöpolicyerna ska bidra till gemensamma utgångspunkter för val av markbeläggning, möblering, ljusarmaturer med mera. Målet är att gestaltungsningen ska tala samma språk och främja en väl genomtänkt och sammanhållen gestaltung som stärker Göteborgs karaktär. Policydokumenten utgår från en indelning i olika områden av staden.

De tre detaljplaneområdena faller inte naturligt in i områdesindelningen i policydokumenten. En analys behöver därför göras av vad i policyerna som är tillämpligt och i vilka delar av detaljplaneområdet. Staden har förändrats sedan 2012 då de första dokumenten togs fram och kan komma att förändras än mer innan Västlänken byggs. Policyernas grundläggande mål kan användas, men det viktigaste är att golv, färg och möbler gestaltas utifrån den aktuella platsens förutsättningar. Policydokumenten kan betraktas som en basnivå – det måste då bedömas om områdena kring stationerna bör behandlas med högre ambition.

Kvalitetsprogrammet för detaljplan
Konsult White

De olika stadsmiljöpolicydokumenten
Göteborgs Stad

Områdesindelning "Stadens golv"
Göteborgs Stad

TRAFIKVERKETS GESTALTNINGSPROGRAM

Järnvägsplanen för Västlänken tas fram av Trafikverket. Det är formella handlingar som möjliggör markåtkomst för byggande av järnvägsanläggningen. För driftskedet hanterar järnvägsplanerna järnvägssträckningen ovan mark, tunnelanläggningen under mark, stationers uppgångar och andra anläggningar ovan mark som krävs för driften av anläggningen, till exempel ventilationsschakt och servicetunnlar. Gestaltungsprogrammet som tillhör järnvägsplanen är en avsiktsförklaring och ett måldokument för utformningen av projektet. På ett samlat och överskådligt sätt identifieras utformningsfrågor och formuleras principer och riktlinjer för hur dessa ska hanteras.

Gestaltningen av detaljplaneområdena ska förhålla sig till Trafikverkets Gestaltungsprogram för Västlänken. Detta eftersom de resenärer som rör sig på platserna upplever stationen under mark och miljöerna ovan mark som delar av samma resa – som brukare av det offentliga rummet och transportsystemet är det irrelevant vilken aktör som har ansvar, bara miljön fungerar i vardagen. Det är dock inte nödvändigtvis så att utformningen under mark styr utformningen av de offentliga rummen ovan mark.

VÄSTTRAFIKS ARKITEKTURMANUAL

Detta är ett dokument som beskriver hur Västtrafik vill att framtida stationsbyggnader ovan mark ska utformas. Syftet med manualen är att säkerställa att resenärens behov, krav och förväntningar blir tillgodosedda. Västtrafik vill bidra till igenkänning och trygghet för resenärerna genom att skapa en tydlig identitet och en samlad gestaltning av Västtrafiks byggnader. Västtrafik formulerar åtta designkriterier för utformningen av Västtrafiks byggnader samt riktlinjer för resecentrums utemiljö, byggnadens exteriör, entréer, byggnaders interiör, skyltning, belysning, tillgänglighet och hållbarhet. Vidare innehåller manualen materialpaletter.

På samma sätt som gäller för Trafikverkets gestaltungsprogram och stadens stadsmiljöpolicys, gäller att gestaltningen inom detaljplaneområdena ska förhålla sig till Västtrafiks arkitekturmanual utifrån en analys av den aktuella platsen.

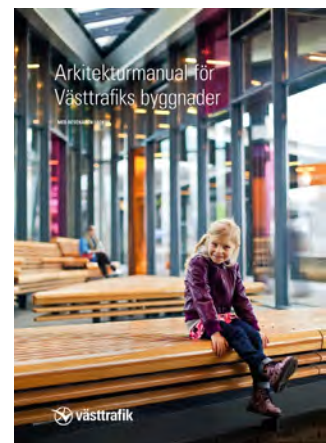
STADSUTVECKLINGSPROGRAM - STUP

Stadsutvecklingsprogram arbetas fram för Centralenområdet och för området runt Korsvägen. Stadsutvecklingsprogram är Göteborgs Stads metod för att arbeta med frågor som berör ett större område än respektive detaljplan i denna del av staden. Det är även ett sätt att hantera frågor som berör både pågående planarbeten och detaljplaner där arbete kommer att påbörjas under kommande år. Stora infrastrukturprojekt och den omvandling och komplettering av bebyggelsen som beskrivs i dessa genomförs med start 2018 och fram till 2035.

Stadsutvecklingsprogram har bedömts vara det bästa sättet att presentera en samlad stadsbyggnadsidé i ett levande dokument som byggs på allt eftersom tiden går och nya frågor tillkommer att hantera. En viktig uppgift i arbetet är att vid flera tidpunkter föra dialog med göteborgare i olika åldrar.

Trafikverkets gestaltungsprogram
Konsultgrupp (White, Sweco m.fl.)

Västtrafiks arkitekturmanual
Konsult Wingårdhs

Skärmbild från dialogverktyg i 3D
Göteborgs Stad

Utgångspunkter för gestaltning

Byggandet av Västlänkens stationer och de allmänna platserna omkring ligger flera år framåt i tiden från tidpunkten då detaljplanerna och gestaltningsprogrammen tas fram. Vi kan idag uttala oss om värden och gestaltningsprinciper vi ser som viktiga och som vi tror kommer att ha giltighet även i framtiden, och vi kan uttala oss om hur arbetet bör bedrivas. Däremot kan vi inte idag bestämma exakt hur dessa platser ska se ut. Flera förutsättningar kan hinna förändras innan platserna är färdigbyggda.

Detta kapitel syftar till att förtydliga vilka övergripande utgångspunkter som ska gälla för det fortsatta gestaltningsarbetet med exempelvis disposition av ytor, vegetation, material och möblering.

Utgångspunkterna är resultat av den dialog som genomförts med berörda aktörer. I det fortsatta arbetet kan det också bli viktigt att ta hänsyn till andra utgångspunkter som inte finns beskrivna i det här gestaltningsprogrammet.

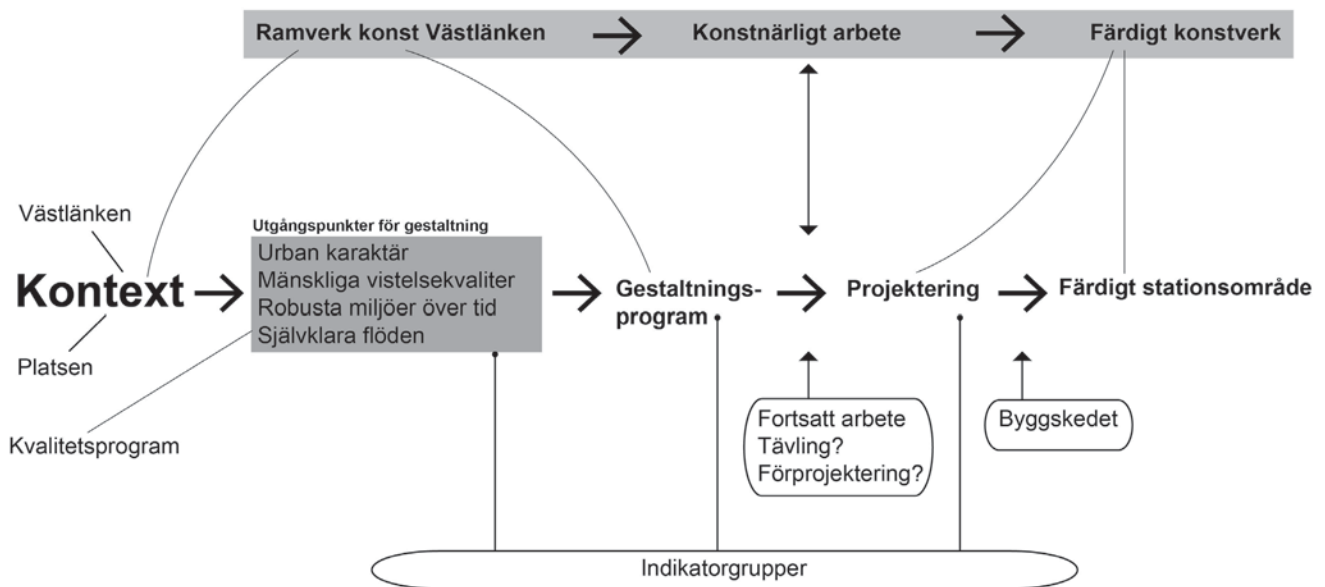
- De tre detaljplaneområdena ska behandlas utifrån sina unika förutsättningar. Utformningen kan bli olika mellan och inom områdena, men ska alltid ha en hög ambitionsnivå. Därför är en av de första utgångspunkterna att arbeta utifrån kontexten.
- Konst är ett tema som med fördel utgör en del av gestaltningsprocessen, och inkluderar speciella aktörer. Därför har också konst lyfts fram som en viktig utgångspunkt.
- De fyra kvaliteterna från kvalitetsprogrammet: Dessa beskriver viktiga kvaliteter som ska finnas i de offentliga rummen för att de ska fungera för olika behov. I gestaltningsprogrammet utvecklar vi kvaliteterna för att kunna tillämpas platsspecifikt i gestaltningen.
- I allt gestaltningsarbete ska så kallade indikatorgrupper användas, som checklista för att säkerställa att de offentliga rummen får sådana kvaliteter och funktioner att de verkligen blir attraktiva för alla.

Kontext

– Vad innebär det att arbeta platsspecifikt?

Den specifika platsen och dess kontext är den övergripande utgångspunkten för gestaltningen. Kontext syftar i denna text både till fysiska och icke fysiska sammanhang med koppling till platsen.

Gestaltningen bör förhålla sig till kontexten både fysiskt och betydelsemässigt. Vi förstår, läser och tolkar det fysiska rummet utifrån vad det lärt oss, vad det betyder och representerar. Det fysiska rummet förmedlar bilder, associationer och skapar minnen. I växelverkan mellan rummet och oss uppstår platsen. Precis som vi förändras platsen och staden ständigt. Staden, de offentliga rummen och platserna kring de nya stationerna är resultatet av olika tiders gestaltning, tillägg och förändring, och av användningen av stadsrummet. Det är viktigt att tillvarata de befintliga platserna och uttrycken som formar dessa i gestaltningen av de tillägg och förändringar som Västlänken och dess stationer innebär.

Figur över gestaltningsprocessen. Illustration Sweco

En förutsättning för gestaltningsarbetet är riksintresse enligt miljöbalken för kulturmiljövården, Göteborgs innerstad [O 2:1-5]. Ett riksintresse för kulturmiljö är ett geografiskt område som bedömts vara av nationell betydelse på grund av de kulturhistoriska värden som finns i området. Förändringar och utveckling av den fysiska miljön inom ett riksintresse ska ske med hänsyn till de kulturhistoriska värdena. Det innebär att riksintresseområdet Göteborgs innerstad ska vara både en planerings- och gestaltningsförutsättning. Stationsområdena ligger helt eller delvis inom riksintresseområdet.

Förberedelserna för Västlänken visar att det kommer bli stora ingrepp i riksintresset, i stadsbilden och i kulturmiljöer. Om de materiella uttryck som förmedlar riksintresset påverkas negativt riskerar riksintresset att påtagligt skadas. Påtaglig skada på riksintresset kan innebära att kompensatoriska åtgärder blir aktuella. Gestaltningen kan mildra påverkan och skadan på riksintresset genom att tilläggen och förändringen medvetet förhåller sig till riksintressets fysiska uttryck. Det är alltså både för att minimera skada och för att skapa mervärden som kulturmiljön behöver vara en del i gestaltningsarbetet.

Konstnärligt arbete

Konst är en viktig del av såväl den inre som den yttre stationsmiljön. Konstverk ska integreras och gestaltas utifrån varje stationsområdes förutsättningar och sammanhang.

Arbetet med konsten i Västlänken ska utföras samordnat med samtliga berörda konstorganisationer. Göteborg Konst för Göteborgs Stad, Statens konstråd för Trafikverket och Västra Götalandsregionens konstenhet för Västtrafik. En viktig målsättning för det konstnärliga arbetet är ett stadsrum där konst, landskapsarkitektur, och byggnader samverkar och stärker varandra. Samverkan och integration behöver dock inte innebära samma gestaltungsuttryck.

Ett ramverk eller program för det konstnärliga arbetet bör tas fram som underlag för upphandling av konstnär. I det dokumentet bör utgångspunkter specifikt för det konstnärliga arbetet förtydligas. Konsten kan användas för att nå den övergripande ambitionen i gestaltungsarbetet. Samtidigt måste utrymme ges för den konstnärliga friheten. Olika former av konstnärlig gestaltung i de offentliga rummen i anslutning till Västlänken ger möjlighet för samtidskonsten att skapa möten och dialog med en bred publik. De konstnärer som kommer att anlitas bör få möjlighet att överraska och lämna förslag som på förhand inte går att förutspå. Att ifrågasätta och visa på alternativa synsätt bör vara en viktig målsättning för konsten. Konst behöver inte bara vara ett objekt, utan kan bestå av platsernas golv, väggar och tak. När konstnärer är utsedda bör de få möjlighet att vara delaktiga och påverka det platsskapande arbetet i stort.

"En miljö med konst gjord för platsen signalerar långsiktighet, kvalitet och djup samt trygghet och omsorg om platsen. Om platserna och miljöerna kring de tre stationerna där olika gestaltungs-kompetenser och medborgarperspektiv samordnas tidigt i processen kommer resultatet bli mer tilltalande och omtyckt."
(Ur PM: Konsten och Västlänken, Göteborgs Konst 2014-10-16)

Konstnärligt gestaltat torg i Sankt Gallen, Schweiz av Pipilotti Rist och Carlos Martinez. Bildkälla Sweco

Prioriterade kvaliteter från kvalitetsprogram

Kvalitetsprogrammet lyfter fram vilka kvaliteter som ska uppnås för att platser, stråk och stadsrum i anslutning till Västlänken ska bli välfungerande och trivsamma. Här kan du läsa om dessa kvaliteter. Några av de viktigaste begreppen har förtydligats och konkretiserats för att kunna tillämpas mer konkret i arbetet med gestaltningen:

Urban karaktär

"En urban miljö karakteriseras av en täthet av människor och utbud, och den präglas av alla som lever och verkar i staden. Stadsrummen runt stationerna ska ge en bild av staden, både dess historia och framtidsambitioner. Bra platser är en del i det sammanhängande stadslandskapet samtidigt som de präglas av den lokala karaktären – dess hus, människor och verksamheter. På så sätt kan det lokala stadslivet berika den urbana mångfalden."

Utformningen av planområdena ska förhålla sig till befintliga karaktärer och värden, och använda dessa som en tillgång för att skapa intressanta miljöer. Områdets eller platsernas unika identiteter ska tydliggöras. Det finns stora skillnader i förutsättningar för de olika stationsområdena: Vid Centralen ska ett nytt stadsområde byggas, i Haga handlar det om en befintlig kulturhistorisk värdefull stads- och parkmiljö medan Korsvägen rymmer både aktiv knutpunkt för resande och en lugnare parkmiljö. Områdena kring stationerna ska få en sådan karaktär att man lätt känner igen sig och kan orientera sig. Den fysiska utformningen av det offentliga rummet inom planområdet ska göras på ett sådant sätt att den ansluter och bygger en bro till omgivande stad. Hela planområdet är en viktig del av stadsväven, och det är viktigt att baksidor inte uppstår.

En förutsättning för urban karaktär är att stadsrummen möjliggör för flera funktioner på en plats. Exempelvis måste ytorna anpassas för maximala resenärsantal, men också fungera vid lågtrafik när färre människor rör sig där. För att lyckas att skapa den eftersökta urbana karaktären är det angeläget att platserna utformas för att fungera under dygnets alla timmar och under hela året.

Mänskliga vistelsekvaliteter

"Människor stämmer träff vid knutpunkter. Människor gillar att vara där andra är. För att skapa trygga och intressanta vardagsplatser vid stationerna måste stadsrummen långsiktigt och konsekvent freda utrymmen för behagliga vistelsezoner, för möten, väntan eller vila."

En grundläggande funktion är att flödena fungerar på platserna. Samtidigt ska platserna bjuda på ytterligare mänskliga vistelsekvaliteter. Vistelsezoner och viktiga stråk får inte "krocka", utan samspela för att stärka tryggheten i att se och synas. För att en plats ska ha en vistelsekvalitet måste den uppfattas som trygg.

De vistelsekvaliteter som platserna programmeras för måste anpassas efter de olika indikatorgrupperna (läs om indikatorgrupper på sida 15). En viktig aspekt som sannolikt är gemensamt för många grupper är ett önskemål om sittmöjligheter, vilket kan vara allt från tillgänglighetsanpassade soffor till sekundära sittplatser på murar.

Att arbeta med mänskliga vistelsekvaliteter kan även innebära att förstärka positiva sinnliga värden för syn, hörsel, lukt och känsel. Många människor uppskattar de värden som vegetation och blommor kan tillföra en plats. Vattenspeglar och rinnande vatten är också ofta uppskattade kvaliteter och del av ett gott mikroklimat.

Robusta miljöer över tid

"Urbana platser har ett rikt utbud på byggda, gröna och blå stadsrum. Tillammans ger de ett mångsidigt innehåll, som utgår från historiska strukturer och som tål att förändras över tid. För att tidigt locka människor att använda platserna och stråken bör de redan under byggtiden vara ett attraktivt tillskott för sin omgivning."

Stadsrummen och markgestaltningen ska ha en tidstålig och flexibel utformning som möjliggör fler funktioner över tid. I arbetet med utformningen måste vi förhålla oss till platserna som de är nu, och som de kommer att se ut i framtiden, alltså både till befintliga och tillkommande värden. För att uppnå robusta miljöer över tid är det viktigt att platsernas identiteter och karaktärer värnas. De tillägg och förändringar som sker i miljön ska vara genomarbetade och förhålla sig till den befintliga platsen. Tillkommande gestaltning kan fungera igenkännande. Funktioner ska samordnas tekniskt och estetiskt för att skapa en sammanhållen miljö.

Självklara flöden

"Stadsrummen kring stationerna ska vara utformade för att tydligt prioritera gående, både de som kommer till platserna och de som ska byta i kollektivtrafiken. Det är gående och cyklister som använder stationerna och stråken för dem som måste kännas självklara i sin sträckning, vara trygga och gena, och vara väl sammankopplade med omgivande stadsrum och med resten av staden."

Orienterbarhet är ett nyckelbegrepp för att skapa självklara flöden. Stadsrummen ska gå att överblicka och innehålla orienteringspunkter. För dem som reser med Västlänken är platserna kring stationen en del av resan. Det ska gå att förstå och hitta fram genom miljön ända från den omgivande staden via stationsbyggnaden och ner till perrongen, eller tvärtom. Med hjälp av gestaltning ska flödena inom planområdet förtydligas. Det kan bland annat göras genom markmaterial, belysning och placering av utrustning. Gestaltningen kan även hjälpa till att visa prioriteringen av gångtrafikanter och cyklister. Trafikytor bör vara en del av platsens utformning men får inte styra platsernas gestaltning. Stationsentrén bör ges en tydlig utformning så att den är lätt att hitta till och känna igen. Genom ett medvetet förhållningssätt till siktlinjer kan viktiga element i omgivningen lyftas fram samtidigt som orienteringspunkter till omgivande stad skapas.

Indikatorgrupper

Platserna kring Västlänkens stationer ska kunna användas av alla – både resenärer och andra brukare av stadsrummen. Tillgänglighet handlar om fler grupper än funktionshindrade. För att arbetet med utformningen ska kunna bedrivas mera medvetet utifrån olika gruppers behov, ska följande "indikatorgrupper" användas att löpande stämma av mot:

- Många tillsammans: Till exempel skolklasser eller fotbollssupportrar. Detta kan kräva ytor att samlas på och möjlighet att överblicka platsen för att inte tappa bort någon.
- Svårt att orientera sig: Detta kan vara personer som inte kan läsa och som inte hittar i området, exempelvis turister. Även barn som börjar röra sig på egen hand mellan hem och skola, personer med kognitiva orienteringsbegränsningar och synskadade tillhör denna grupp.
- Cyklister: En god stadsmiljö för cyklister innebär att det bör vara snabbt, enkelt och säkert att cykla. Vidare är det för denna grupp viktigt med goda cykelparkeringsmöjligheter.
- Fysiska funktionsvariationer/begränsningar: Inkluderar alla som har fysiska begränsningar att röra sig, exempelvis personer med barnvagn, rullstolsburna eller personer som behöver rullator. De flesta personer är beroende av att ta sig fram med hjälp av hjul under någon period i livet. Gruppen kan också inkludera äldre och sjuka med specifika behov i den offentliga miljön, så som bänkar eller tillgängliga toaletter.

1. MÅNGA TILLSAMMANS

2. SVÅRT ATT ORIENTERA SIG

3. CYKLISTER

4. FYSISKA FUNKTIONSvariationer/BEGRÄNSNINGAR

Federation Square, Melbourne

Stationen och Staden

Nuläge

PLANERINGSLÄGE

Centrallenområdet är ett stadslandskap som står inför en stor omvandling. Flera planarbeten och program pågår samtidigt. Inom planområdet sammanfaller stadsplaneringen i tre nivåer: Vision Älvstaden och Stadsutvecklingsprogram (STUP) och Jernhusens "RegionCity".

Centrallenområdet sett från älven. Området ligger i skärningspunkten mellan Innerstaden, Göta älv, Trädgårdsföreningen och Gullbergsvass. En strategisk punkt som i framtiden kommer vara omgiven av nybyggnadsområden med utbyggnaden av Älvstaden och Gullbergsvass.

VISION ÄLVSTADEN

Planområdet är en del av Älvstaden. Visionen säger att "Älvstaden ska vara öppen för världen och utvecklas så att den helar staden, möter vattnet och stärker kärnan". Kopplingar mellan Älvstaden och Innerstaden kommer bland annat ske via nya Hisingsbron som ska stå klar 2021.

STUP 1:0 & 2:0

Stadsutvecklingsprogrammet för Centrallenområdet. Området sträcker sig från Drottningtorget ner till Gullbergs Strand. Här ska en ny stadsdel med blandstadskaraktär växa fram, med plats för minst 8000 nya arbetsplatser och 1500 bostäder. Området blir en regional knutpunkt och en attraktiv resandemiljö med utmärkta bytesmöjligheter för resenären och god framkomlighet för kollektivtrafiken.

DP NORR OM CENTRALEN

Stadsbyggnadsprojekt som drivs av Jernhusen. Inom planområdet planeras kommersiella verksamheter, hotell, kontor och bostäder. Deras vision är "ett RegionCity för ökad rörlighet, fler möten och ökad tillväxt". Området kommer byggas högt och tätt och referensbilder visar ett pulserande CBD (Central Business District).

PLATSSPECIFIKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Utgångspunkter för gestaltungsprogram Station Centralen baseras dels på dess strategiska placering i skärningspunkten mellan dagens innerstad och utbyggnadsområdena Älvstaden och Gullbergsvass, dels på de historiska lager som finns i området; Centralstationen, Nils Ericsonterminalen, Bergslagsbanans station och det stora utfyllnadsområdet Gullbergsvass.

www.alvstranden.com

1

ÄLVSTADEN

Älvstaden består av flera utbyggnadsområden. Varje delområde ska få lov att utvecklas parallellt, med egen karaktär och uttryck och med egen tidplan.

Station Centralen är en del av Centralenområdet, som är en del av Älvstaden.

Illustration Maria Kask

2

INNERSTADEN

Den historiska fästningsstaden inom vallgraven har huvudsakligen en låg och småskalig bebyggelse, med en tydlig avgränsning i stadsbilden.

Stationsområdet angränsar till Nordstan, där de historiska spåren dock är mindre framträdande.

www.alvstranden.com

3

SÖDRA ÄLVSTRANDEN

Södra Älvstranden har stor potential för att staden ska växa närmare vattnet och ge göteborgarna bättre tillgång till älvens kvaliteter. Med ett rikt historiskt arv som en viktig kugge i Göteborgs utveckling präglas området av sin industri, infrastruktur, försvar och marina kvaliteter.

4

CENTRALSTATIONEN

Centralstationen, som uppfördes för Västra Stambanan 1856-1857 efter ritningar av Adolf Wilhelm Edelsvärd, är ett statligt byggnadsminne. Nils Ericsonterminalen ritades av den norske arkitekten Niels Torp och togs i bruk 1996. Byggnaden tilldelades

Kasper Salinpriset, Europeiska Stålbyggnadspriset och Stenpriset samt blev nominerat till Årets Ljus.

5

BERGSLAGSBANAN

Det före detta stationshuset längs Bergslagsgatan "Vita huset" ska renoveras och med kompletterande byggnation utvecklas till "Regionens hus". Endast delar av den ursprungliga stationsparken finns kvar mot väster. Den kvarvarande parkmiljön söder om stationshuset utvecklas i enlighet med strukturplanerna för området. De äldre träden i parkens östra del ska skyddas och sparas i den nya parkmiljön.

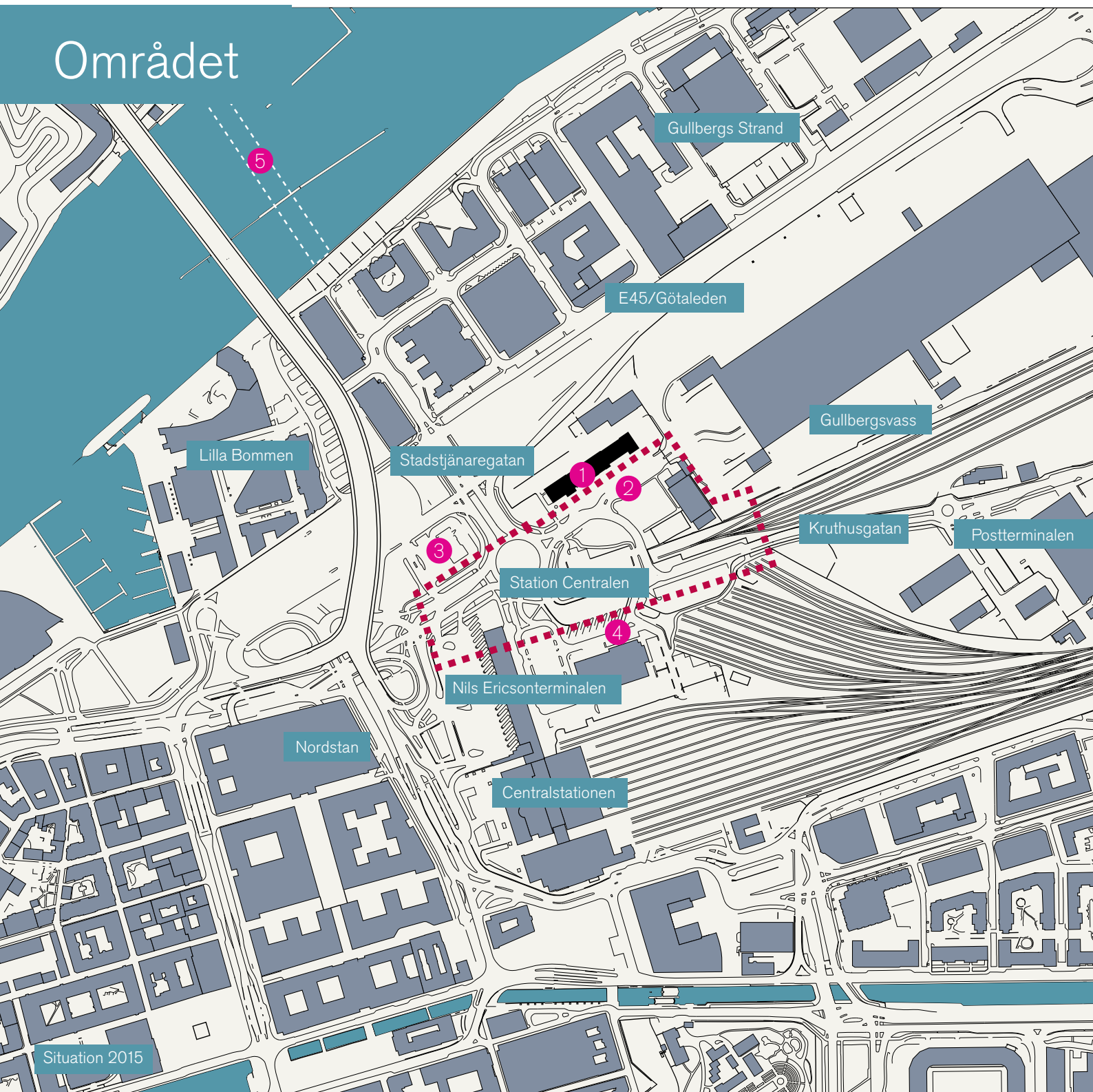
<http://eastgbg.se/gbg1.html>

6

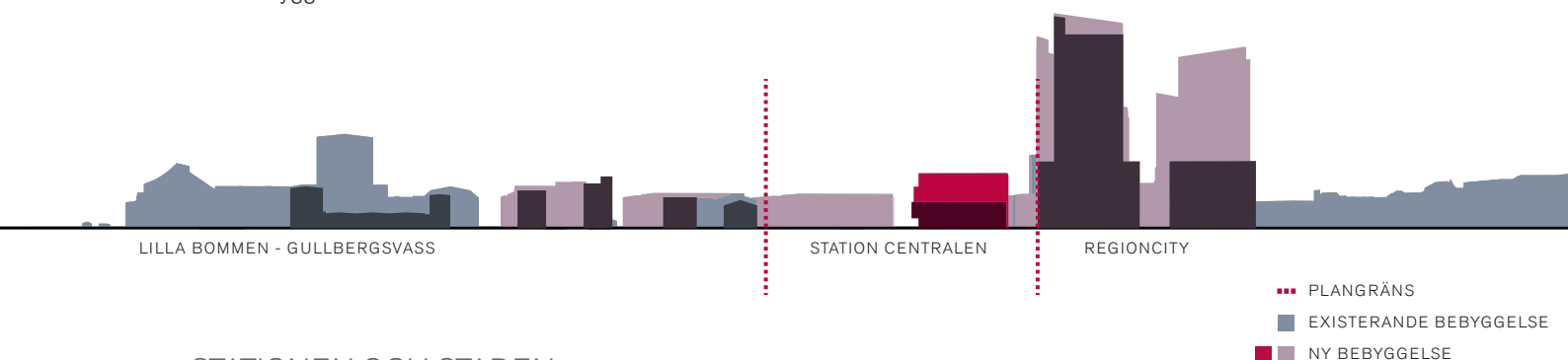
GULLBERGSSVASS

Gullbergsvass är ett utfyllnadsområde som fram till 1800-talet bestod av våtmark. Kring år 1841 beslöt Kongl. Direktionen för Göteborgs Hamn och Elfarbeten att vassen skulle torrläggas. I området står Skansen Lejonet, ett försvarsverk från 1600-talet som byggdes på Gullberget.

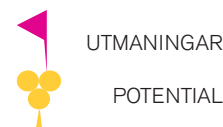
Området

Sektion med tänkt bebyggelse inom Centralenområdet

Utmaningar och potential

1 BERGSLAGSBANANS STATIONSHUS & REGIONENS HUS

Länsstyrelsen har byggnadsminnesförklarat Bergslagsbanans f.d. stationsbyggnad. Bergslagsbanans stationshus ingår i en tillbyggnad av kontorsverksamhet tänkt för Regionens Hus. Bevarandet av stationshuset är en del av förutsättningarna för det framtida Station Centralen.

2 BERGSLAGSPARKEN & BERGSLAGSGATAN

Grönytan som ligger på motsatt sida av stationshuset är Centralenområdets lågpunkt. I parken finns några träd som bevaras i den framtida parken. Kopplingen mellan stationsbyggnaden och parken sker via Bergslagsgatan, som ska fungera som kollektivtrafikgata. Här ska expressbussar och spårvagn kunna stanna till. Eventuellt ska ersättningsbussar stå och vänta utmed Bergslagsgatan och utformningen behöver anpassas till detta.

Lågpunkten i området kan förstärkas i gestaltningen genom att en öppen dagvattenhantering anläggs i den del av parken som saknar befintliga träd. Där träden står är det lämpligt med gräsyta. Bergslagsparken blir en viktig parkyta i en grönstruktur som efterlever Vision Älvstadens strategi om att "möta älven".

3 5 CYKEL OCH NYA HISINGSBRON

Då den nya Hisingsbron byggs kommer en ny cykelpåfart ligga nära stationsområdet. Många cyklister kommer ha Station Centralen eller Centralstationen som målpunkt och cykelflödena kommer att öka.

Cykeluppställningsplatser i stationsområdet planeras öka till 5000 platser, från dagens 1000 cykelplatser.

Cykelfokus med en tidig strategi för placering av cykelplatser, bra kvalitet på cykelgarage och utformning av cykelbanor med hög standard kan göra Centralenområdet till ett cykelområde i framkant.

4 DP NORR OM CENTRALEN

Planen är en del av stationsområdet. Första fasen beräknas vara klar till 2021. Platsens utmaning är att erbjuda stadsrum som kompletterar de mer kommersiella ytor som skapas av exploateringen. Området ska komplettera STUP:ets ambitioner med stadsrum av hög kvalitet som säkrar en aktiv och levande stadsdel, oberoende av konjunktur och målgrupp. Delar av byggnationen kommer att hanteras som en utvidgning av stationen och kommer att hysa höga flöden av resenärer mellan Station Centralen, Nils Ericsonterminalen och Centralstationen.

LJUDMILJÖ

Enligt utförda bullerberäkningar kommer området att vara bullerstört. Bergslagsparken, som ska vara den lugnare platsen i en intensiv miljö kommer även den ha en hög ljudnivå. Planeringen strävar efter att möjliggöra bostadsbyggande inom Centralenområdet.

Parken kan planeras med bullerdämpande inslag i form av växtskärmar eller andra bullerreducerande strukturer. Bullerdämpande inslag måste ses i ett sammanhang där orienterbarhet och självklara flöden kan försämrats.

VINDUTSATT MILJÖ

Stationsområdet ligger i en öppen miljö och kommer under vissa vindriktningar vara utsatt för hård vind. För de som ska vänta på taxi och buss utmed Bergslagsgatan och gatan söder om Bergslagsparken kommer det göteborgska vertikala regnet vara kännbart. Klimatskydd vid hållplatser och taxistation är speciellt viktiga att beakta vid utformning av området.

SKYLTAR TAR ÖVERHAND

Hög koncentration av flöden i området riskerar att resultera i ett myller av skyltar som skymmer platsernas kvaliteter utan att öka den nära orienterbarheten. En enkelhet och tydlighet behöver eftersträvas, liksom en medveten integrering av skyltningen i gestaltningen av området.

TRAFIK

Trafikföringen i området är under utredning och har inte fått en slutlig lösning inför detta gestaltningsprogram. Huvudangöring till Göteborgs Central för bilar kommer i framtiden att ske vid den östra stationsentrén.

Det är viktigt att det finns en tydlighet i uppdelning mellan enkel- och dubbelriktade gator.

Intensiv busstrafik ska in till Nils Ericsonterminalen, där bussarna även fortsättningsvis kommer att köra in och ut längs Bergslagsgatan. Tydlighet bör eftersträvas i trafikföringen i området.

Vision: Det dynamiska navet

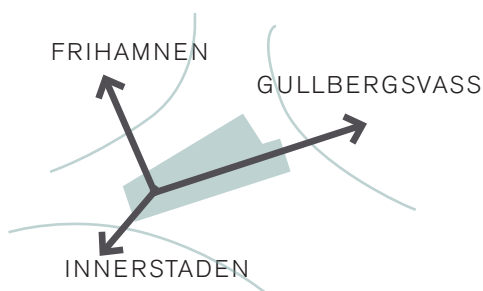
Människor ur alla samhällsskikt har korsat varandras vägar på Göteborgs Central, allt sedan Centralstationen byggdes under mitten av 1800-talet. Nils Ericsonterminalen och Centralhuset och nu Station Centralen och RegionCity fortsätter att stärka området som det viktigaste kommunikationsnavet i regionen. Med sitt strategiska läge i skärningspunkten mellan Innerstaden och utbyggnadsområdena inom Älvstaden och Gullbergsvass blir Göteborgs Central ett av Göteborgs mest dynamiska nav, med funktion som resecenter, entrépunkt till staden och bytesnod. En resandemiljö och en stadsmiljö med liv dygnet runt, året runt.

Sex nyckelbegrepp

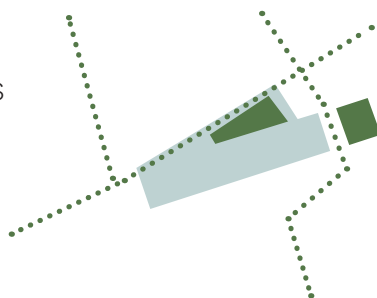
Station Centralen är en del av Vision Älvstaden, en vision som säger; "Öppen för världen". Tre strategier är utvecklade för Älvstaden; "Hela staden", "Möta vattnet" och "Stärka kärnan". Strategierna från Älvstaden, tillsammans med de prioriterade kvaliteterna från kvalitetsprogrammet (se sida 13), har utvecklats till sex områdesspecifika nyckelbegrepp som ska genomsyra gestaltningen av området vid Station Centralen.

Koppla samman

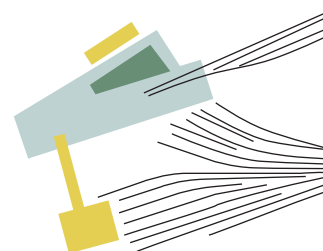
Station Centralen kopplar ihop den gamla staden med den nya staden på framväxt och helar staden. Urban grönska förstärker kopplingar mellan Trädgårdsföreningen och älven. Blåa stråk synligörs och leder mot älven. Göteborgs Centrals strategiska funktion som Regionens största kollektivtrafiknod stärker kärnan.

Grönska och vatten

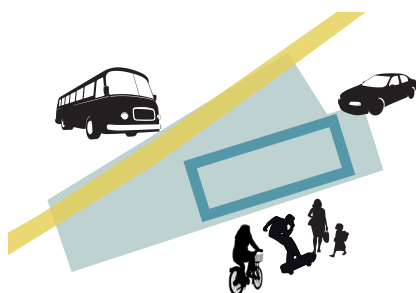
Den grönbå strukturen med vegetation och synlig dagvattenhantering blir ett genomgående grepp. Ekosystemtjänster och klimatsmarta val ska genomsyra utformningen, innehållet och funktionerna på Centralen. Bangårdsviadukten kan bli en del av ett grönt nätverk som kopplas till gröstrukturen utmed Nya Allén.

Järnvägshistoria

Järnvägens tillkomst och utveckling har under mer än 150 år satt, och sätter än, sina spår i området. Berslagsbanans stationshus och rester av stationsparken vid Bergslagsparken är idag de mest synliga spåren av områdets tidiga historia. Materialen i det framtida Station Centralen har en tyngd och en känsla från järnvägen som med fördel omtolkas i en konstnärlig gestaltning.

Tre trafikrörelser

På Station Centralen behöver olika trafikrörelser en tydlig hierarki. En tydlighet i utformning skapar trygghet och berättar hur fordon och oskyddade trafikanter ska röra sig. Bergslagsgatan för kollektivtrafik. Ett cirkulerande gatusystem för biltrafik och ett centralt gång- och cykelprioriterat område.

Ett golv för alla

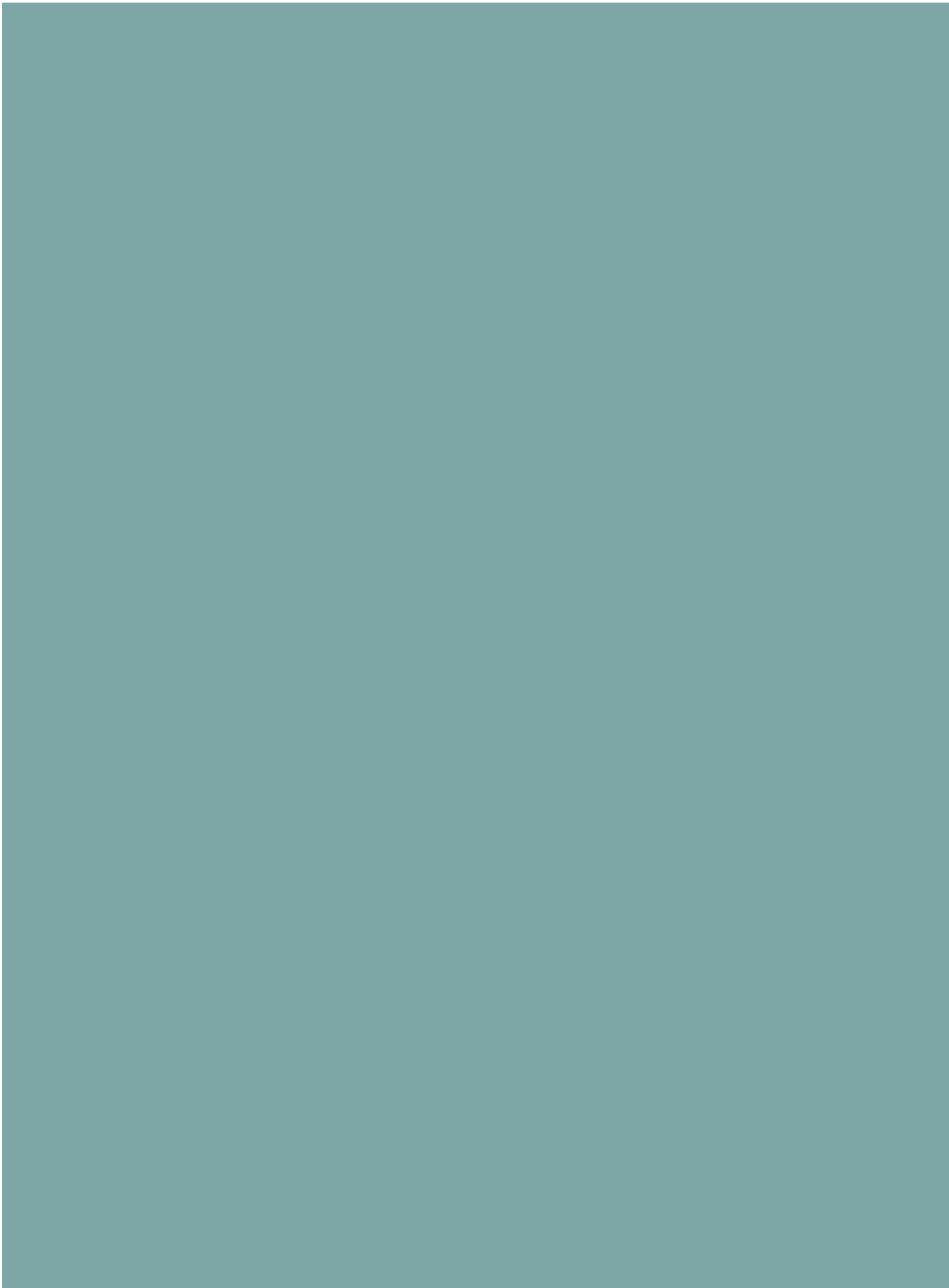

Området runt Station Centralen består av lågfartsgator där robusta material används för att väva ihop och tydliggöra självklara flöden. Ytor för fotgängare och cyklister ska vara släta och lättframkomliga. Omsorg i detaljer och i val av material ska stärka en tydlighet i funktioner men med en sammanhållen karaktär.

Mångfald av stadsrum

Centralen är en plats för mångfald och det ska avspeglas i gestaltningen. Rumsbildningar och stråk i området har olika karaktärer, utformning och innehåll. Platserna ska locka både resenärer, de som bor och de som besöker området till vistelse. Mötesplatserna ska kännas välkomnande och trygga. Stråken ska vara lättorienterade och användbara.

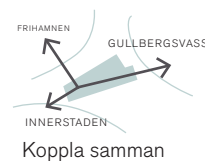

Upplevelse i
ögonhöjd

Lugn och trygg rörelse till fots

Station Centralen blir ett fotgängarprioriterat område. Självklara flöden ska gestaltas genom tydliga, läsbara och överblickbara gatu- och torgrum. Station Centralen hålls ihop av ett golv med få eller inga nivåskillnader för att skapa god användbarhet. I linje med denna ambition blir Kruthusgatan och gatan söder om Bergslagsparken gator med låga hastigheter. Bergslagsgatan och gator vid östra stationsentrén kommer ha en annan typ av trafikföring och karaktär. Här är nivåskillnader viktiga för att ge ett tryggt rörelsestråk.

Gångfartsgator och torgtytor som bildar ett sammanhängande golv betyder inte att markmaterialet är likt över hela ytans bredd. Olika rörelsefunktioner ska förtydligas genom skillnader i storlek, mönster och materialitet. Tydlighet i gaturummet gör fordonsförare varse att det krävs mer uppmärksamhet gentemot oskyddade trafikanter. Utformningen ska fungera som en helhet där orienterbarhet och tydlighet inte hamnar i konflikt med en sammanhållande gestaltning.

FOTGÄNGARPRIORITERING

Torgtytor och grönområden är anpassade för människor till fots. Gator och torg har mått som rymmer stora flöden av människor i rörelse.

SAMMANHÅLLET GOLV

Gator hänger ihop med torgtytor genom ett sammanhållet golv. Ett genomgående gestaltningssgrepp i form av material, mönster och karaktär skapar en helhet samtidigt som funktioner ska förtydligas.

OMSORG I DETALJER

Ett slätt golv för hög standard ur tillgänglighetssynpunkt med så få nivåskillnader som möjligt. Tydliga ledlinjer, genomtänkt placering av möblering och övrig utrustning och kvalitet i materialvalen.

och med cykel

Som cyklist ska du vara en prioriterad trafikant i gaturummet. Omsorg i utformning och i funktion för cykelbanorna är viktig. Göteborgs Stad har som mål att antalet cyklister ska tredubblas till år 2025. "Cykelprogram för nära storstad" rekommenderar enkelriktade körbanor där det finns plats att köra om. Fotgängare och cyklister ska på ett tydligt sätt separeras. Vid vissa delar av stråket behöver samspelet prioriteras för att minska konflikter mellan trafikslag. Det kollektiva ägandet av cyklar i form av t.ex. Styr och Ställ ska få en framträdande plats. Ett cykelfokus innebär också att du vid stationsområdet ska bli upplyst om var din cykel ska ställas. Cykeluppställningen ska ha en hög standard med väderskydd, service och bemannat cykelgarage. God integration med kollektivtrafik, bra underhåll av cykelbanor och god information är andra framgångsfaktorer för en hög cykelstandard.

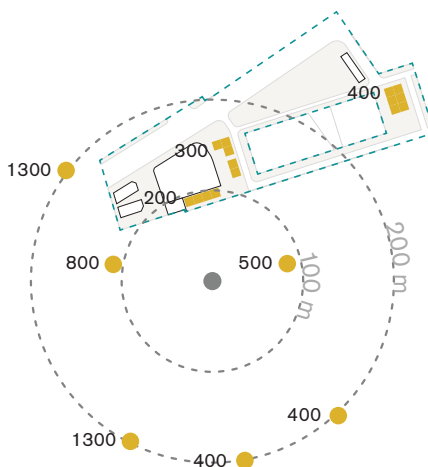
ECO-CYCLE

Hur ska cykelfokuset manifesteras vid Station Centralen? Cykelhissar (som "Eco-cycle") skulle kunna vara ett bra alternativ för att rymma många cyklar på liten yta. Du lämnar in och hämtar ut cykeln med en tagg.

DIAGRAM

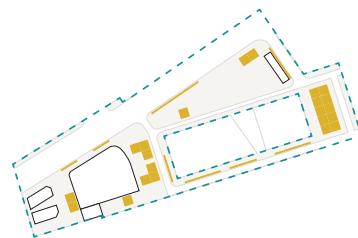
Cykeluppställning inom Centralen:

Enligt beräkningar från Trafikkontoret kommer behovet av cykeluppställning till 2025 öka från dagens 1000 platser till 5000 platser, i området runt Centralen.

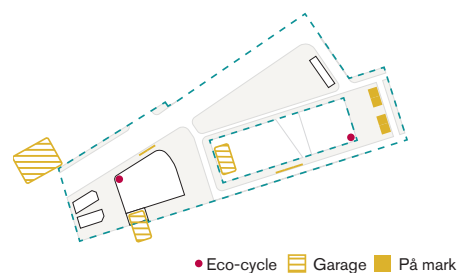
DIAGRAM - Två möjliga lösningar till cykeluppställning runt Station Centralen

Cykelparkering på mark, där 2000 platser ger följande ytbehov:

Analys: Innebär att cyklar helt dominerar platsen med ett inbyggt problem att behovet hela tiden kommer att öka.

Cykelparkering i garage och på mark, där 2000 platser ger följande ytbehov:

Analys: Cykelgarage på avstånd från Station Centralen kräver bättre kvalitet i form av utformning, innehåll och funktion. Utred också möjligheter till ett cykelgarage under Nils Ericson-terminalen.

CYKELBANOR

Enligt lärdomar från framgångsrika cykelstäder är enkelriktade cykelbanor på var sida om körbanan att föredra. Korsningspunkterna blir då tryggare och mer lättlästa. Fotgängare och cyklister bör skiljas åt på ett tydligt sätt.

CYKELUPPSTÄLLNING

Styr och Ställ ska vara lätt synliga från stationsentrén. Övriga cykelplatser ska i första hand placeras i cykelgarage. Uppställning för cykel ska ha hög standard och vid garage erbjuda trygg och god service.

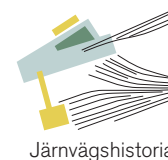
DESIGN OCH CYKEL

Cykelbanor och cykeluppställning används som ett designtema och förstärker hur ett miljömedvetet innehåll präglar Station Centralen.

Vistelse för mångfald

Göteborgs Central är ett strategiskt läge i staden som Regionens största knutpunkt. Placeringen påverkar hur staden kopplas samman på ett socialt och funktionellt plan. Station Centralen har stor potential som offentlig plats, stationen är ett av få interiöra rum som är öppna och gratis att vistas i, med olika uttryck över dygnet och över året. Genom kulturhistoria och genom människors användande av miljön över tid byggs en gemensam identitet upp. För Station Centralen utgör därför Bergslagsbanans f.d. stationshus, Centralstationen samt Nils Ericsonterminalen strukturer som har betydelse för områdets identitet.

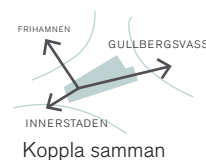
Station Centralen är det första mötet med staden, här finns potential att skapa en mångfacetterad bild av Göteborg genom en mångfald av vistelsezoner. Diversitet i karaktär betyder att platserna vid Station Centralen ska komplettera varandra i innehåll och funktion. Bergslagsparken är till skillnad mot stationsentréerna en lugnare plats i området. De olika karaktärerna hålls ihop med ett gemensamt grepp som kan vara en materialbehandling, belysning eller en växtstruktur som känns igen i området.

Järnvägshistoria

Mångfald av stadsrum

Koppla samman

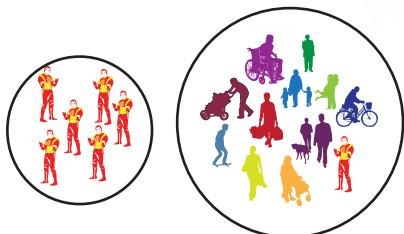

STATIONENS KARAKTÄR

Ett gestaltningstema som återkommer och som skapar igenkänning att detta är Station Centralen, t.ex. med belysning eller växtstrukturer eller med ett markmaterial.

Olika platser kompletterar varandra i innehåll och funktion, den mer rofyllda och gröna Bergslagsparken är t.ex. ett komplement till den pulserande huvudentrén och till den robust och temporärt utformade östra entrén.

Funktionerna är tydligt markerade men har samtidigt en genomgående "röd tråd" i form av markbehandling, textur eller materialitet.

VÄLKOMNANDE

Är platsen tillgänglig för alla? Ett område behöver variation i karaktär och skala för att skapa förutsättningar för att en plats känns trygg och inbjudande och förhindrar att en grupp tar över platsen.

SOCIALA VÄRDEN

Stationshus är i grunden en allmänning, en öppen, icke kommersiell verksamhet. Andra verksamheter som kan bidra med blandning och ge legitimitet till olika grupper att vistas i området är exempelvis nyföretagarkvarter, skola och bibliotek.

DYGNET RUNT

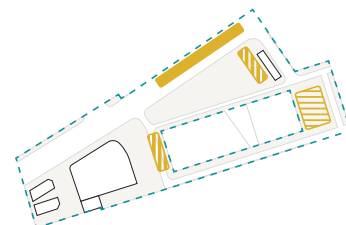
Trygghet i att platser befolkas över dygnet och att området är upplyst och levande. Verksamheter som är öppna över dygnet bidrar till att befolka platsen. Bostäder och hotell med fönster mot de allmänna platserna ökar närvaron och tryggheten.

och platser med diversitet

Med sitt centrala läge är Station Centralen för många människor den första kontakten och ibland även den enda kontakten med Göteborg. Kopplingar till Innerstaden och Nordstan, Göta älv och "Drömmarnas kaj", samt till framtida stadsbebyggelse inom Gullbergsvass är värden som kan ge förutsättningar för stadsrum som blir aktiva och med många människor i rörelse. Stadsrum inom området som bidrar till en blandning av karaktärer är Bergslagsparken med Bergslagsbanans f.d. stationshus, platserna vid stationsentréerna, de olika gatutyperna. Vistelsezoner nära eller invid stationsentréerna tillför både kommersiella och offentliga sittplatser. Det ska finnas valmöjlighet att kunna sitta ensam eller många tillsammans, att uppehålla sig i sol eller i skugga, där möblernas placering riktas mot de mest intressanta blickfången. Kantzonerna (d.v.s. utformning av byggnaders bottenvåning och anslutande mark) bidrar till upplevelser i ögonhöjd och ger karaktär till platserna. Kantzonerna liksom innehållet i byggnaderna ger möjligheter att befolka platserna över dygnet.

Områdets historia som järnvägsstation tydliggörs i utformning och i materialval. Stationsområden är präglade av robusta och slittåliga material som stål, granit, makadam och asfalt, som tål höga flöden av trafik och många människor på samma gång. Samtidigt har stationsområden historiskt sett varit en plats där staden vill visa upp sin bästa sida och där kvalitet och omsorg i detaljer präglar utformningen.

GYNNNSAMMA SOLLÄGEN

Em Fm Hela dagen

Solstudier bygger på sketchup-renderingar, se sida 43

MÅNGFALD AV STADSRUM

1. Bergslagsgatan - kollektivtrafikgatan
2. Huvudentrén - minitorget
3. Huvudentrén - den stora torgytan
4. Gatan söder om Bergslagsparken - en gata som väver ihop huvudentrén med parken
5. Bergslagsparken - den blågröna lungan
6. Platån - Aktivitetshus och mötesplats
7. Gatan som väver ihop Bergslagsparken med Östra entrén
8. Östra entrén - den temporära och gradvis förändringsbara platsen plus huvudangöring för bil
9. Kruthusgatan - Innergatan präglad av kontor och handel

OLIKA KARAKTÄRER

Identitet som karaktär, tillhörighet eller ikonbyggnad? Platserna ges olika karaktär med olika funktioner och programmering. Historier och berättelser bidrar till att göra stadsdelen specifik med unika upplevelser och särpräglar de olika stadsrummen.

ATTRAKTIVA KANTZONER

Gränsande fastigheter till stadsrummen har ett stort ansvar för att bidra med publika funktioner till bottenvåningarna. Som komplement behöver även ickekommersiella möjligheter erbjudas för att uppehålla sig/vila/göra något längs med platsens kanter.

MÖBLERING MED VARIATION

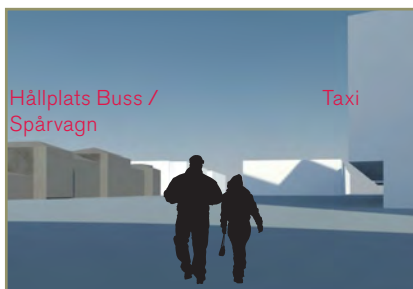
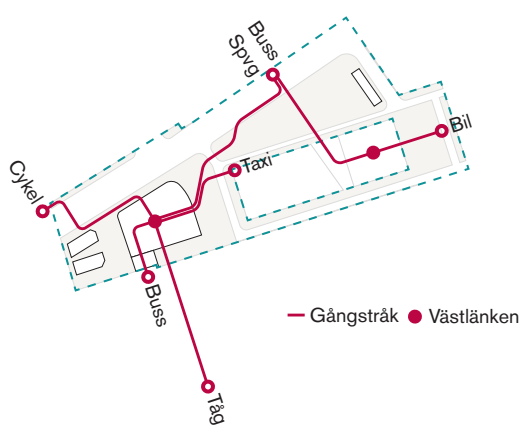
Möblering för stora och små grupper. Platser mitt i blickfången eller en möjlighet att kunna dra sig undan längs kanten av det öppna rummet.

Orienterbarhet nära och på håll

För att veta var man befinner sig och för att kunna hitta vidare mellan målpunkter i planområdet behöver platserna runt stationsentréerna vara intuitiva och läsbara. Ett logiskt samband skapas när rum följer på rum där visuella ankarpunkter ger referenspunkter att orientera sig vidare efter.

Det finns två tydliga geografiska axlar eller riktningar som sannolikt kommer förstärkas som rörelsestråk framöver. Genom att ta fasta på stråken och hålla dessa siktlinjer öppna kommer landmärken som Skansen Lejonet och den nya Hisingsbron förtydliga riktningar och skapa platsorientering på håll. Genom en logisk följd av visuella ankare hittar man som resenär vidare mellan olika bytespunkter och andra målpunkter i området.

Målpunkter för resenär

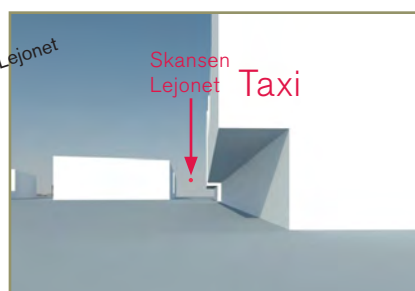
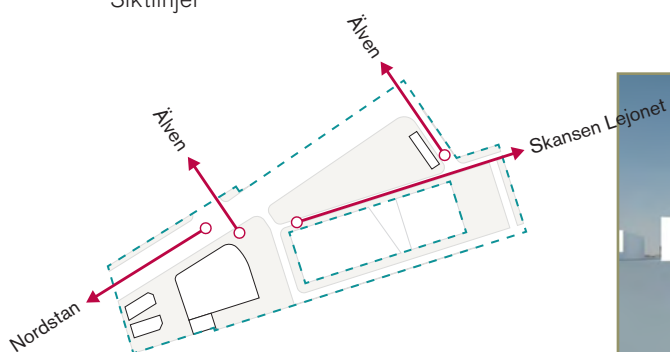
Målpunkter för resenären: Utanför huvudentrén behöver man kunna orientera sig till taxistation samt till hållplatser för kollektivtrafiken. Platsen ska vara läsbar även utan mängder av skyltning.

Visuella ankare - igenkännande riktmärken som leder dig vidare genom området

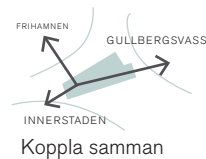

Att ledas vidare: Rörelsen genom staden består av en serie delmål där visuella ankare underlättar orienteringen. Exempelvis stödjer gestaltningen längs med Stadstjänaregatan och möjligheten att enkelt passera Bergslagsgatan rörelsen mot älven.

Siktlinjer

Balans mellan det nära och det man ser på håll: Orienteringspunkter nära och i ögonhöjd är den del av upplevelsen som uppfattas tydligast. Exempelvis behöver taxiuppställningen gestaltas med hänsyn till upplevelsen av siktstråket mot Skansen Lejonet.

och i praktiken

För besökare och turister krävs flera nivåer av informationsskyltar. Man ska lätt kunna hitta till och inom stationsområdet, man ska kunna orientera sig vidare till ett nytt transportmedel eller till fots ut i staden. Information som skapar orienterbarhet för synsvaga grupper är bl.a. ledstråk i mark. Dessa ska integreras i den övergripande gestaltningen och vara av hög kvalitet utformningsmässigt och funktionellt. Korsningspunkter ska likaså vara en integrerad del av gestaltningen med en bibehållen funktion som tydligt och tryggt korsningsstråk. Alla trafikala lösningar inordnas under ett större gestaltningsgrepp men utan att ge avkall på ett läsbart och lättorienterat rum.

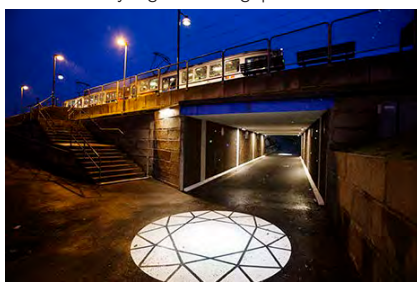
Station Centralen har tre uppgångar/entréer. Hur gör du när du ska stämma träff med någon på stationen? För att det ska bli lätt att orientera sig och skapa tydlighet krävs symboler som ger tydliga identitetsskapande markörer, med ett samtida uttryck.

Tydlig trafiksituation

Tydliga korsningspunkter

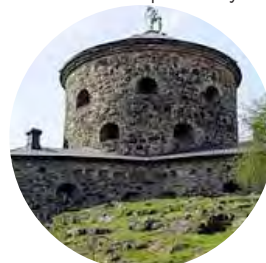

Symboler och skyltning framhävs även när det är mörkt

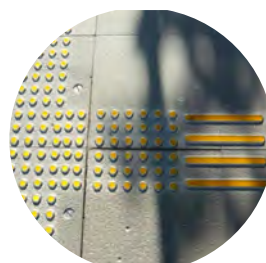
INFORMATION

Samlingspunkt och identitetsskapande symbol

Orientering på avstånd

Information i mark

INFORMATION OM FUNKTIONER

Genom en läsbar gestaltning kan funktioner separeras med bibehållen god gestaltning och tillgänglighet.

STADSINFORMATION

Vilka berättelser ska framhävas var? Information är en viktig del av upplevelsen av en plats. Text och bilder kan ge besökaren nya berättelser och kunskap om staden.

TRAFIKINFO

När går nästa tåg? Var placeras information om bussar, spårvagnar, tåg? Det allra viktigaste är att snabbt och enkelt få info om trafik som resenär.

Konst i tre nivåer

Stadsrummen kring norra sidan av Centralen kommer att bli aktiva stadsrum fulla med liv. Detta är en stark kontrast till hur området upplevs idag. Konst i området kan ha många ändamål. Skapa förtätade miljöer som erbjuder något annat än handel. Berätta historier och vara en hjälp att hitta och orientera sig på platsen. Underlätta för olika grupper att ta del av livet i staden. Konst är ett viktigt medel för att differentiera platser och att ta hand om tankar och diskussioner som faller mellan stolarna i planeringsprocessen. Genom att arbeta med konstnärlig medverkan kan permanenta verk skapas tillsammans med arkitekter och planerare, i utformningen av stadsrummen, liksom av stationsmiljöerna ovan och under mark. Tillfälliga verk kan ställa frågor och väcka intresse/debatt. Verk kan integreras i gestaltningen av byggnad och fasader, liksom i markgestaltningen. Det är av stor vikt att man omfamnar samtiden i gestaltningen av platserna så att dagens ideal om en öppen och tillåtande stad även syns i stadsrummen. Tre konstorganisationer är involverade i arbetet med den offentliga konsten i Västlänken. Göteborg Konst för Göteborgs Stad, Statens konstråd för Trafikverket och Västra Götalandsregionens konstenhet för Västtrafik.

Järnvägshistoria

Mångfald av stadsrum

TRE NIVÅER AV KONST I TRE NIVÅER

Integrerad offentlig
Tillfällig programmerad
Byggnad och fasad

Statlig
Regional
Kommunal

Under mark
Inomhus
Utomhus

Hör du nån'ting!

1

INTEGRERAT OFFENTLIGT RUM

En konstnärlig utformning av stadsrummen stärker dess individuella karaktär och identitet, även utanför lokala kretsar.

Skapar värdefulla platskvaliteter för oprogrammerade rum.

2

TILLFÄLLIGT PROGRAMMERAD

Ett varierat utbud av "utställningar" bidrar till vardagslivet i området samtidigt som det ger platser en flexibilitet för växlande behov och karaktär.

3

BYGGNAD & FASAD

Planområdet kommer bebyggas med fastigheter från 3 till 7 våningar. Konst kan på olika sätt bidra med upplevelser i ögonhöjd och ta ner platsen till en skala i människans nivå.

Belysning

Mångfald av stadsrum

Med ljussättning ska området knytas ihop visuellt kvällstid. Det är viktigt att skapa ljusa och sammanhållna stråk mellan de olika målpunkterna i området. Även omgivande mörker måste tas om hand för att inte platsen ska upplevas svåra att överblicka. Ljuset ska underlätta orienterbarheten genom att det finns tydliga in- och utgångar både till platsen och till stationsentréer. För trygghetens skull är det även viktigt att kunna se andra människors ansikten och att kunna orientera sig med hjälp av omgivande bebyggelse och stråk. Ljuset ska stödja den grammatik som finns på platsen dagtid och förtydliga de rumsliga sambanden med omgivande stråk och bebyggelse. De visuella ankare som finns på dagen som till exempel Hisingsbron, Läppstiftet och Nordstan måste även vara tydliga när det är mörkt.

För att området kring Station Centralen ska bli en målpunkt och uppfattas som en attraktiv plats även på kvällen måste ljuset på platsen ha en lägre skala och vara nära människorna. Ljuset kan till exempel vara integrerat i möbler, handledare, vattenspeglar, tak, skyltar, lanterniner och konst. Ljuset kan också vara projicerat på marken eller på grönska. Det artificiella ljuset kan även utgöra ett tak över platsen för att sänka skalan ytterligare. Möjligheten finns att det artificiella ljuset kan variera över dygnet och året för att synliggöra årstiderna, det taktila (kännbara) och intima, vilket ökar förutsättningarna för att platsen ska upplevas som trygg och befolkas även på kvällen.

Den vertikala kopplingen till stationen under mark kan exempelvis ske i form av lanterniner eller halvtransparenta ytor som man kan gå på. Dessa dagsljusinsläpp kan ovan mark med hjälp av artificiellt ljus bli väldigt vackra och få en konstnärlig utformning. Ljusnivåerna inne i stationen och i stationsentréerna och ljuset på den omgivande platsen måste vara balanserade så att ögonen hinner adaptera mellan ljus och mörker.

Station Centralen kommer att vara omgiven av höga byggnader. Ljuset kan utgöra ett tak för att sänka skalan i stadsrummet.

Foto Hyllie Torg, Malmö

MÄNSKLIG SKALA

Ljuset nära människorna

Taktilt

Lanterniner som ljuskonst ovan mark

SAMMANHÅLLEN KARAKTÄR

Med ljussättning knyts området ihop visuellt under kvällstid. Ljuset blir en viktig del i att stärka helhetsgreppet i området.

TRYGGA STRÅK

Ljuset förstärker stråk och rumsligheter samtidigt som tryggheten stärks. God orienterbarhet och överblickbarhet ökar känslan av trygghet.

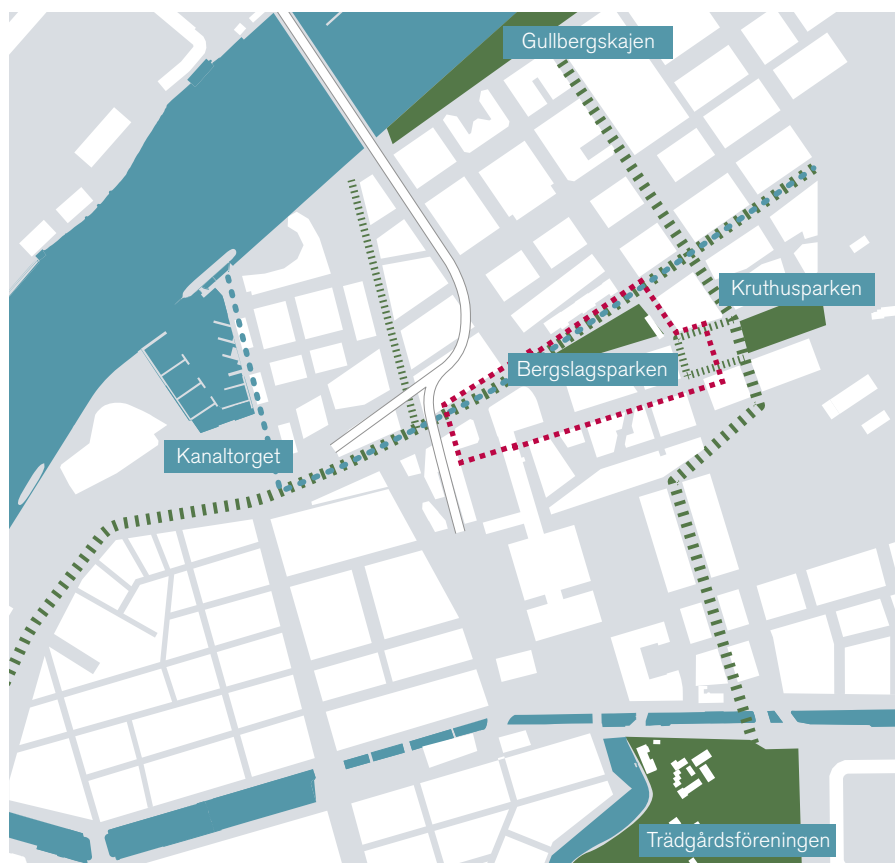
INTEGRERAT LJUS

Integrera ljuset i funktioner som stärker platsens karaktär kvällstid. Handledare och trappor kan fungera som ljusbärare.

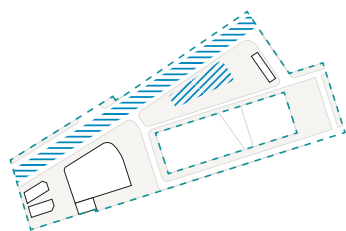
Grönblå struktur i ett sammanhang

Bergslagsparken och Trädgårdsföreningen, tillsammans med den framtida stadsdelsparken "Kruthusparken" och ett parkstråk utmed älven bildar ett parksystem som hänger ihop med Vallgravens gröna parkstråk/Nya Allén.

Stadsrummen ska vara kvalitativa till både innehåll, funktion och utformning. Omsorgsfullt gestaltade gröna och blå stråk och rumsligheter bidrar till den hållbara staden. Bergslagsparken har god potential för att användas av både resande, boende och besökande och utformas för en dynamik mellan aktivitet och betraktelse. De grönblå stråken utformas med fördel som ekostråk med ett innehåll som bidrar till upplevelser, sett både ur ett pedagogiskt perspektiv och ett lekbarhetsperspektiv, samtidigt som det ger ekologiska funktioner.

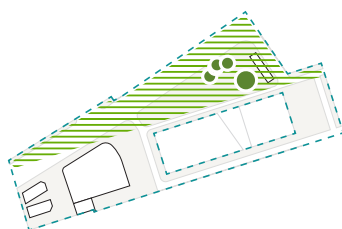

En grönblå struktur som med gröna stråk kopplar samman planområdet med Trädgårdsföreningen/Nya Allén i söder och Gullbergskajen/Göta älv i norr, med Kanaltorget i väster och Kruthusparken i öster. Ett grönblått system som gör Bergslagsparken till en del av ett större sammanhang.

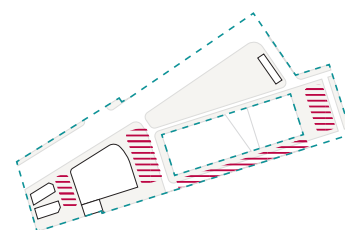
BIOFILTERDIKEN

Området kopplas ihop med sin omgivning genom biofilterdiken och grönblå kopplingar. Vatten är ett genomgående tema och visar vägen ner mot älven. Andra möjliga ekosystemtjänster ska beaktas och anpassas till utformningen av Station Centralen och sin omgivning.

BEFINTLIGA TRÄD

De befintliga träd som idag finns i den tänkta Bergslagsparken blir för stationsområdets i övrigt hårdgjorda miljö extra viktiga att spara. Befintliga träd används som utgångspunkt för att tillskapa en ännu högre grönblå kvalitet inom den norra delen av planområdet.

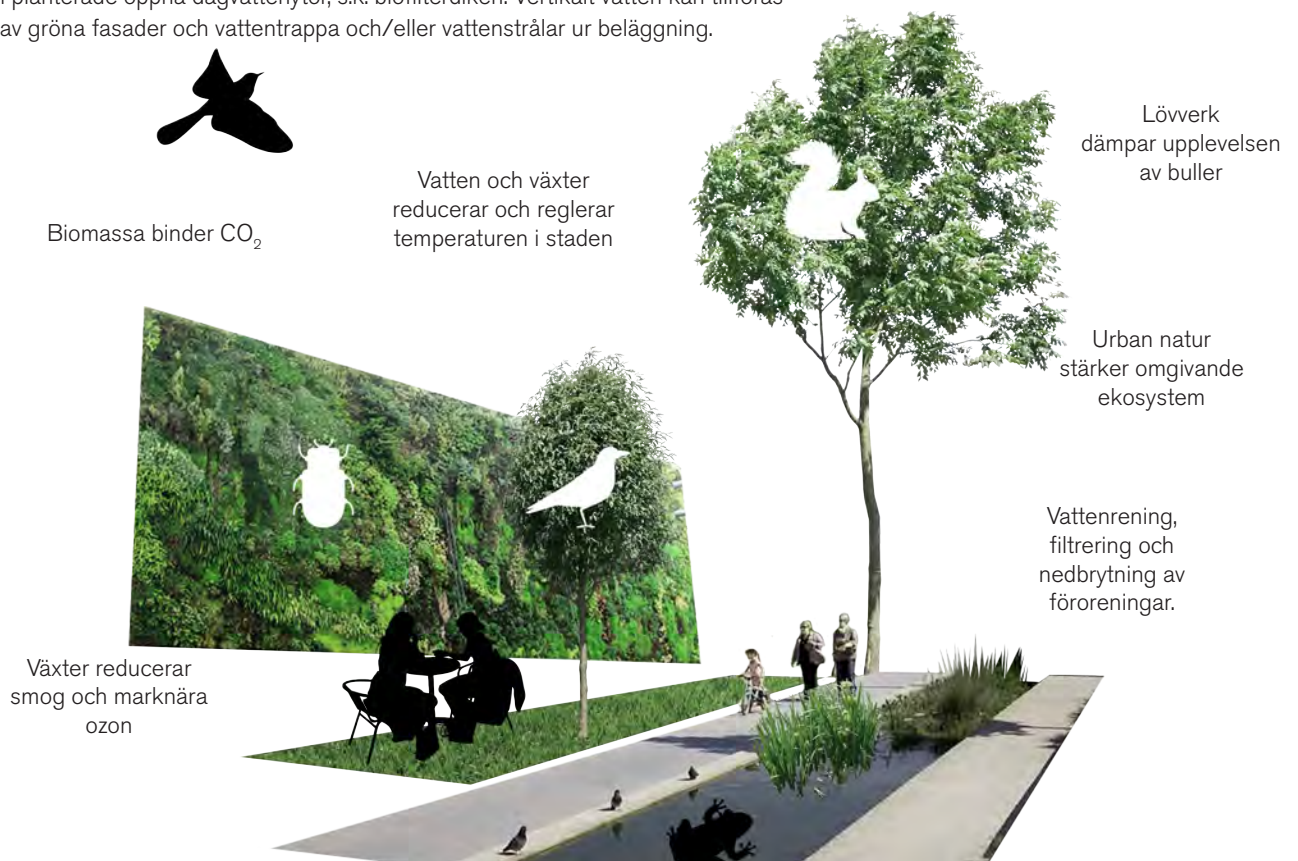
TÄNK NYTT OM GRÖNT

Station Centralen byggs grunt och det finns liten möjlighet att plantera träd med det jorddjup som krävs ovan tunneltaket. Därför måste man våga testa annorlunda lösningar med gröna väggar, temporära och utbytbara planteringar, upphöjda planteringsytor etc.

och på platsen

För att underlätta naturliga flöden gestaltas stadsrummet med så enkla geometrier som möjligt för att skapa ett tydligt, läsbart och överblickbart rum. Ett övergripande mål är att skapa upplevelsen av ett sammanhängande golv för hela stationsområdet. Detta ställer krav på hur växtlighet och vatten gestaltas och integreras på platsen. Uteseendemässigt men också hur växtbäddar byggs upp och får plats i den urbana miljön. Tre enkla principer har utvecklats för grönska i denna urbana miljö: 1. Att arbeta med utskuren växtlighet i markbeläggningen. 2. Att arbeta med skyddad växtlighet i öar på annan nivå eller på annat sätt skyddat från flöden och driftbehov. 3. Att arbeta med vertikal grönska på väggar, fasader eller fristående konstruktioner. Samma principer gäller för den blå strukturen, vattnet. Genom att skära ut linjer och ytor i beläggningen leds vatten över platserna. Genom skyddade och lugna platser tas vatten om hand genom planterade öppna dagvattenytor, s.k. biofilterdiken. Vertikalt vatten kan tillföras i form av gröna fasader och vattentrappa och/eller vattenstrålar ur beläggning.

Ett axplock av stadsnatures samhällstjänster:

UTSKUREN

Genom att integrera grönska och vatten i den urbana miljön uppstår spännande miljöer. Växter och vatten tittar på olika sätt fram i gångar, längs kanter, på torgplatser och gator genom urspärningar i det hårda.

TILLFÄLLIG

På Västlänkens tunneltak kommer överbyggnaden inte vara tillräckligt djup för att plantera träd. Utbytbara och årstidsanpassade planteringar kan vara ett alternativ till en permanent trädplantering.

VERTIKAL

I en tät stadsmiljö blir vertikal grönska viktigt. Nya moderna växtväggar blandas med klassiska spaljéer och vadersystem för att på små ytor maxa effekten av växtlighet.

Stadsrumsplan

Planen illustrerar en tänkbar lösning

Huvudentrén

KARAKTÄR

Karaktären kring huvudentrén präglas av funktion och tydlighet. Hisingsbron, Lilla Bommen, Nordstan, Regionens hus, RegionCity etc. är viktiga målpunkter och knyter området visuellt och funktionellt till omgivande stad. Höga flöden av olika trafikslag ställer krav på platsen i fråga om orienterbarhet och rörelsemönster.

Samtidigt ger de höga gångflödena en dynamik till platsen och uppehållsplatser i området ger möjlighet till en både social och aktiv stadsmiljö. Platsen skall varken kännas överbefolkad vid rusningstid eller tom när ingen rör sig över den. En "plats" där man kan stämma möte.

FUNKTION

Kollektivtrafiken är väldigt viktig för integrationen i staden och Centralen är regionens största bytesnod mellan tåg, spårvagn och buss. Platsen behöver vara lättorienterad med tydliga rörelsemönster och riktningar till viktiga målpunkter.

Att vänta är något som många kommer att ägna sig åt, varför bra sittmöjligheter krävs för olika typer av sammanhang, enskilt eller i grupp. Organiserade så att man kan se på de människor som passerar. Cykelparkeringar och plats för uteserveringar. "Stadens anslagstavla", med information om platsens historia och utbyggnadsplanerna för nya stadsdelar.

MATERIAL

Materialvalen tar avstamp i för staden traditionella beläggningar av granit och betong, men platsen ges samtidigt ett nutida uttryck. Variation i materialens yta och grovlek markerar olika funktioner och användningsområden. En intuitiv gestaltning av platsens material och funktioner fungerar som stöd för navigeringen i området.

Från järnvägens historiska materialval hämtas en robust karaktär med accenter i järn och trä. I området återfinns samtidigt utskärningar i beläggning som ger plats åt en vänligare karaktär, i form av gröna och blå linjer för växtlighet och vatten.

LÄTTORIENTERAD

Speciell kraft i gestaltningen ska läggas på att skapa lättorienterade stråk som binder samman starka målpunkter. Taktila stråk integreras i huvudstråken så att så många brukare som möjligt kan använda platsen. Stråken fungerar också som siktlinjer så att besökaren tydligt ser vart den är på väg.

JÄRNVÄGSHISTORIA

Stadsrummen kring Centralen får karaktären av ett sammanhängande golv. Golvets yta fylls av olika lager, konst, landskapsarkitektur, ekologi, kommers etc. I detta golv kan berättelser vävas in. Från nära i tiden till långt bak i tiden. Ursparningar skärs upp och låter grönska komma fram på olika vis.

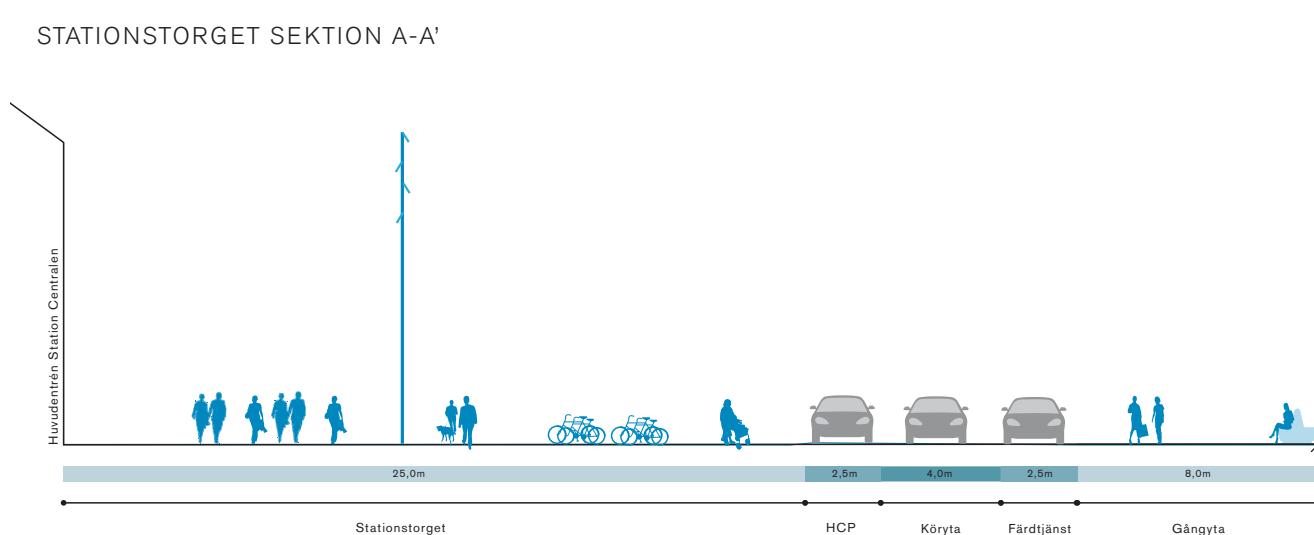
KLIMATSKYDD

Göteborg är en kuststad med ett relativt mildt men vindutsatt klimat. Speciellt fokus bör läggas i gestaltningen av ett gott mikroklimat. Vindskydd, väderskydd (tak), vegetation som skapar skydd från stark sol eller kraftig vind. Vatten som kyler sommartid. Placering av bänkar på rätt platser kan förlänga säsongen med en månad på hösten och en på våren.

Huvudentrén

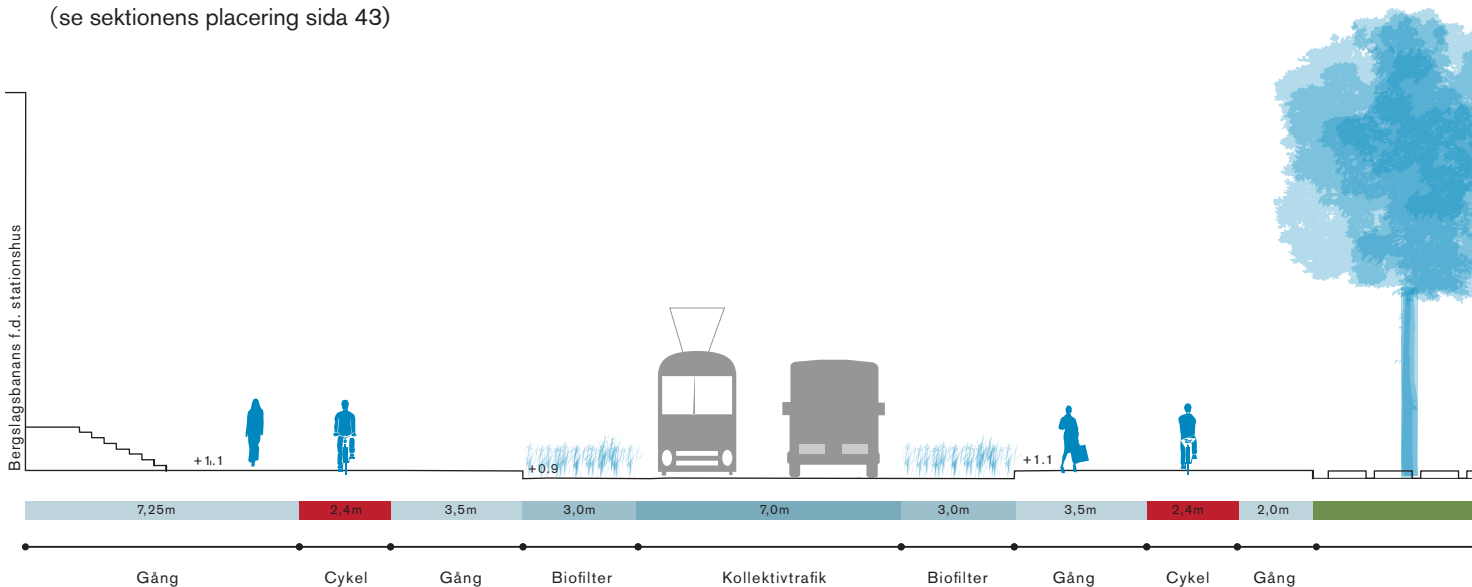
STATIONSTORGET SEKTION A-A'

Huvudentréns västra ingång och Bergslagsgatan

STATIONSTORGET SEKTION C-C'
(se sektionens placering sida 43)

TYDLIGA STRÅK

Bergslagsgatan ska bli en kollektivtrafikgata där cyklister och fotgängare känner sig prioriterade och omhändertagna. Planterade dagvattenytor, biofilterdiken, skapar karaktär för gatan samtidigt som viktiga ekosystemtjänster uppnås.

ÅRSTIDSVARIATION

Utbytbar grönska längs gatan och platserna kan visa upp årstidernas växlingar och hjälpa till att accentuera ett hörn eller en vrå eller en gata.

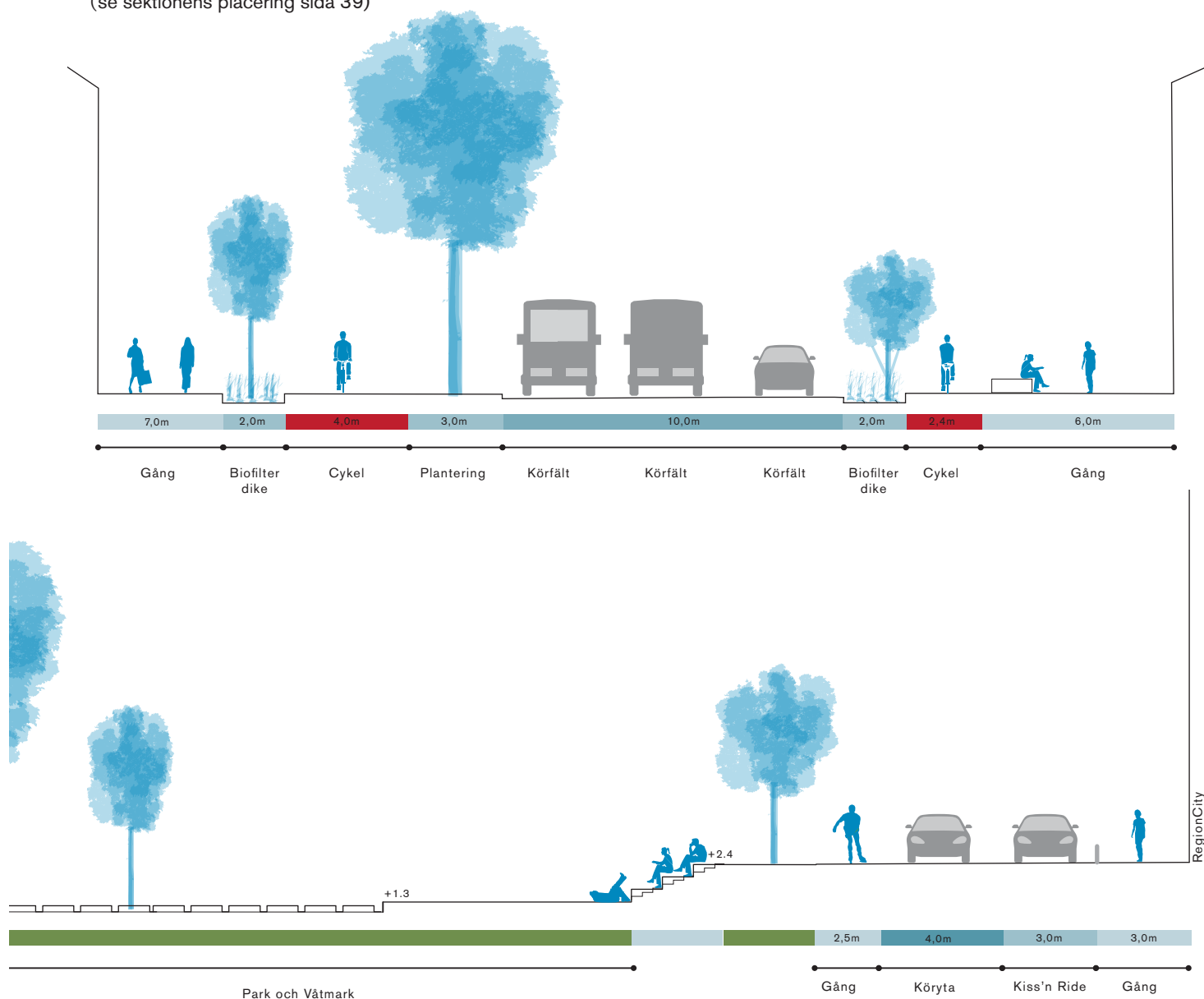

BLÅGRÖNA LINJER

Leder den gående ned till älven. Intressant om brukare i fastigheterna intill kan tillåtas vara med och plantera och sköta. En grön gata ger ett behagligt mikroklimat, bryter ned vind och ger svalka. Sträva efter att skapa så många genomsläppliga ytor som det går.

Bergslagsgatan och gatan söder om parken

BERGSLAGSGATAN SEKTION B-B'
(se sektionens placering sida 39)

KARAKTÄR

Huvudentrén, Västra ingången: En liten plats att vänta på. Ett identitetsskapande element markerar platsen, exempelvis en skulptural bänk eller lekfull grönska. Grönska som kan bytas ut över året och en plats att visa årstidsväxlingarna.

Bergslagsgatan: Fungerar som länk mellan stationen och älven. Har en utpräglad blågrön karaktär med stora träd. Planterade öppna dagvattenytor eller biofilterdiken kantar generösa cykelbanor. Breda gångzoner med plats för möblering. Så mycket som går ska genomsläppliga material användas för att ta hand om regnvatten på bästa sätt.

FUNKTION

Huvudentrén, Västra ingången: En mindre väntplats med bänkar som utformas för att skydda mot vind.

Bergslagsgatan: Ett utpräglat kommunikationsstråk där du kan ta dig fram snabbt. Ju närmre gatans mittlinje desto högre hastighet.

Sittmöjligheter och miniplatser vävs in i trottoarzonerna. Hållplatszonen ligger i samma läge som trädraderna vilket ger en enkel och strikt geometri. Vid hållplatserna kan väderskydd byggas, i så fall med ett grönt tak. Om det blir spårvagn istället för buss kan även mittremsan bli grön och planterad.

MATERIAL

Huvudentrén, Västra ingången: Samma golv av granit och/eller betong som övriga stationsområdet. Temporär växtlighet i flyttbara containrar fungerar bra här.

Bergslagsgatan: Gatusektionen ska vara så grön som möjligt. Trottoarer bör vara av ett liknande men något avvikande material än golvet runt stationen. Inslag av armerat gräs och nedsänkta biofilterdiken.

Träden ska vara stora stadsträd där det är möjligt. En möbleringszon är omväxlande en yta för cykeluppställning eller för sittplatser.

Bergslagsparken

KARAKTÄR

Bergslagsbanans f.d. stationshus, "Vita huset", från slutet av 1800-talet är byggnadsminnesförklarad. Gestaltningen av Bergslagsparken behöver visa respekt för kopplingen mellan huset och den tidigare stationsparken. Parken, som ligger i områdets lägsta punkt, blir ett blågrönt rum med övervägande urban karaktär. Grönytorna, ett lägre tempo och färre funktioner gör att platsen skiljer sig från andra uppehållsytor i området. Förutom att vara en plats för resande kan parken även bli en vardaglig målpunkt för boende och arbetande i området. De befintliga träden skyddas och blir en del av den framtida parkanläggningen.

FUNKTION

En öppen dagvattenhantering blir med formgivning ett aktivt element i parken, samtidigt utsmyckande och lekbart. Med sin tydliga anknytning till omkringliggande kollektivtrafik ska parken fungera som ett naturligt uppehållsrum för väntande resenärer. Platsen ska också fungera som en informell och icke kommersiell mötesplats med möjlighet till uppehåll och avkoppling, även när det är mörkt. En mindre byggnad med möjlighet till verksamhet i kommunens regi planeras i östra kanten av parken, ett "aktivitetshus". Här kan exempelvis offentliga toaletter inrymmas och funktioner som kafé med uteservering längs ena kanten av parken.

MATERIAL

Existerande träd i parkens östra del sparas och ger ett uppvuxet uttryck till den i övrigt nya parkanläggningen. En öppen dagvattenhantering kombineras med plantering av vattenväxter (eller med översvämningståliga växter). Vatten används också i övrigt för att skapa miljöer som uppmuntrar till lek, samtidigt som de ger en antydning om närheten till älven. Materialen i markbeläggning och möblering är sobra och förhåller sig till den urbana miljön. Granit, betong, corten eller gjutjärn föreslås att användas. Närmast aktivitetshuset kan en lös möblering med fördel användas. Minst halva parkens yta bör vara "grönyta".

DEN GRÖNA LUNGAN

Maximera upplevelsen av grönska med många olika typer av växter. Stor artrikedom och variation i kombination med en strikt och stilig gestaltning ger en rik vistelsemiljö. De befintliga träden i parken är viktiga för karaktären och bevaras.

VATTEN

Göteborg är känt för sitt vatten i staden. I den moderna staden får vatten mer och mer plats. I parken finns möjligheter att skapa ytor där vatten kan fyllas upp av regn för att sedan långsamt sippra undan. Detta kan skapa en naturlig dynamik i parken.

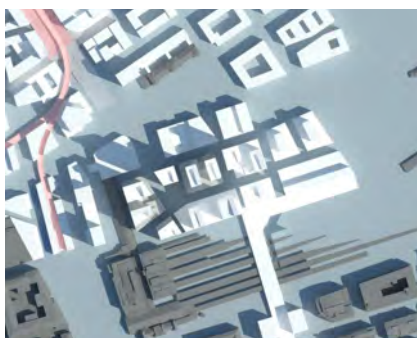
AKTIVITETSHUS

I kanten av parken finns plats för en byggnad med offentlig karaktär. Exempel på verksamheter som kan inrymmas i byggnaden är biblioteksfilial, kafé, dusch, toalett och möjlighet till lån av lek och spel. Huset får gärna ha en utpräglad "grön karaktär".

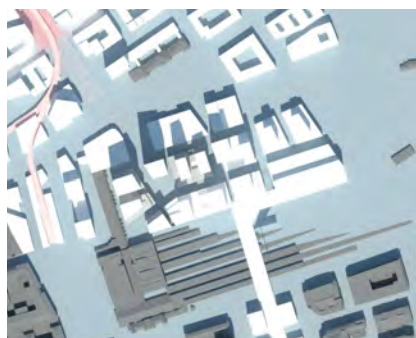
Bergslagsparken

SOLSTUDIER

Sommarsolstånd 9.00

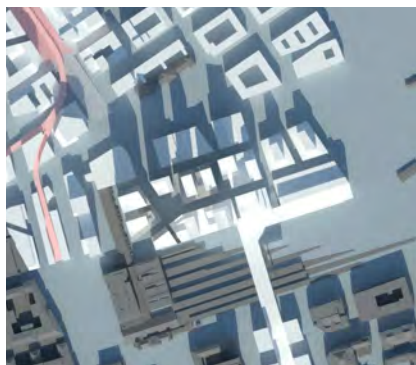
Sommarsolstånd 12.00

Sommarsolstånd 17.00

Vårdagjämning 9.00

Vårdagjämning 12.00

Vårdagjämning 17.00

Östra entrén

KARAKTÄR

En plats för test av urbana aktiviteter och funktioner. Av platserna är den östra stationsentrén den som har möjlighet till att rymma mest oömma aktiviteter. Här finns inte lika stora naturliga flöden och platsen är skuggad av höga hus. Därför kan man ta i när det gäller gestaltningen av platsen. Om det är någon plats där biltrafiken kan integreras så är det här. Rekommendationen är att starta upp med tillfälliga aktiviteter som över tid kan göras permanenta efterhand som stadsutvecklingen inom Gullbergsvass växer fram. Gaturummen ska upplevas mer som ett golv än en gata.

FUNKTION

Att hitta rätt funktion för denna entréplats kräver både test och fantasi. Vad gäller trafikfunktioner är detta en plats som lämpar sig väl för "drop-off" och korttidsparkering för stationen. Platsen kommer ha ett stort cykelfokus. Cykelparkering tillsammans med t.ex. reparationsservice, kafé och övervakad långtidsparkering. Entréplatsen kan göras tillgänglig för temporära installationer och aktiviteter. Möjlighet till time share kan utredas, d.v.s. att nyttja platsen på olika sätt över dygnet. Cykelparkering på dagen förvandlas till rullskridskoarena på kvällen och marknadsplats på helgen.

MATERIAL

Golvet skall upplevas som ett golv i robusta material av granit och betong. Själva entréplatsen kan till en början ha inslag av enklare material. Grusad yta eller enkel betongsten som lätt går att förändra för installationer och events. Vegetation i flyttbara kärl/containerar används initialt för att skapa rumsligheter på den öppna och vindutsatta ytan.

URBANT HÄNG

Testa nya former av mötesplatser för speciella målgrupper, unga och gamla. Utforska det specifika med enkla billiga metoder och material. Ta hit prototyper och skisser från andra platser.

TEMPORÄRT

Tillfälliga aktiviteter eller tillfälliga installationer kan vara ett sätt att aktivera platsen under den relativt långa tidsperiod som Centralenområdet är under utveckling.

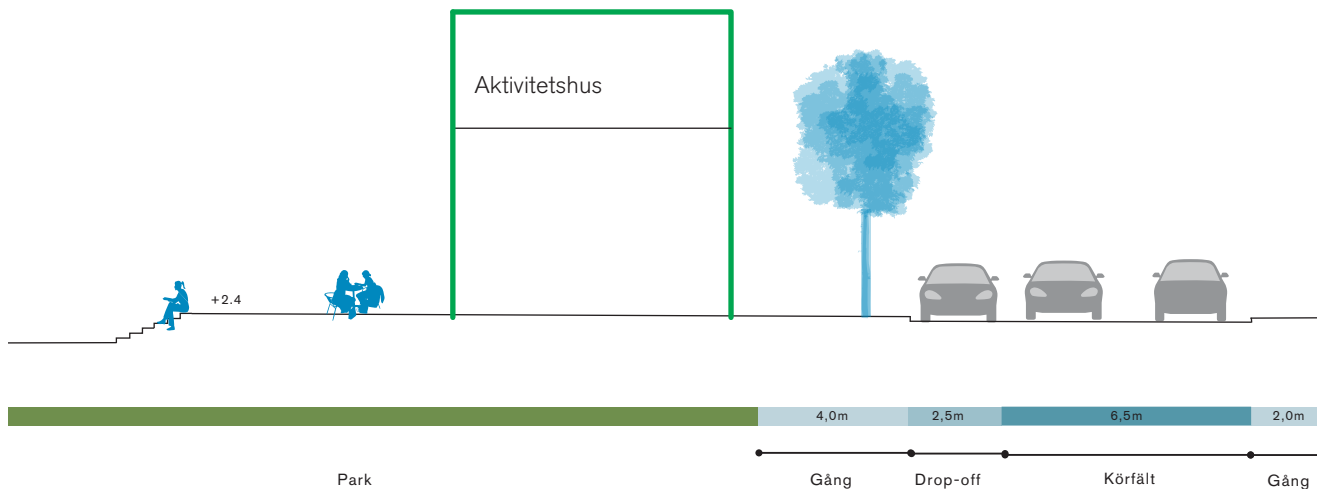
EN PLATS, FLERA FUNKTIONER

Undersök möjligheten till att dela på torgytan för olika funktioner. Enkla markmaterial som går att laga och förändra när platsen används för olika aktiviteter och funktioner.

Kruthusgatan och gatan öster om parken

GATAN ÖSTER OM PARKEN SEKTION D-D'

(se sektionens placering sida 43)

KARAKTÄR

Del av den mer robusta strukturen runt Östra entrén/Gullbergsvass. Gatan ligger "på andra sidan" om aktivitetshuset i Bergslagsparken och kan stödja de aktiviteter som huset kommer att innehålla.

Trädraden utmed gatan är en del av en större grönstruktur, se sida 34 om sammanhängande grönbå strukturer. Gatans förlängning fortsätter över platsen framför Östra entrén. I en framtida stadsutveckling kan gatan också vara del av ett alternativt gångstråk (en mindre trafikerad väg) ner mot älven.

FUNKTION

Dubbelriktad gata med drop off-zon och breda trottoar, med nivåskillnad till körbanan.

MATERIAL

Robusta material som asfalt och betong. Träd med stamhöjd anpassad för biltrafik och växtbäddar med skelettjord.

KARAKTÄR

Gata mellan höga kontorshus. Innovativ användning av grönstrukturer genom växtväggar och temporära, utbytbara planteringar.

FUNKTION

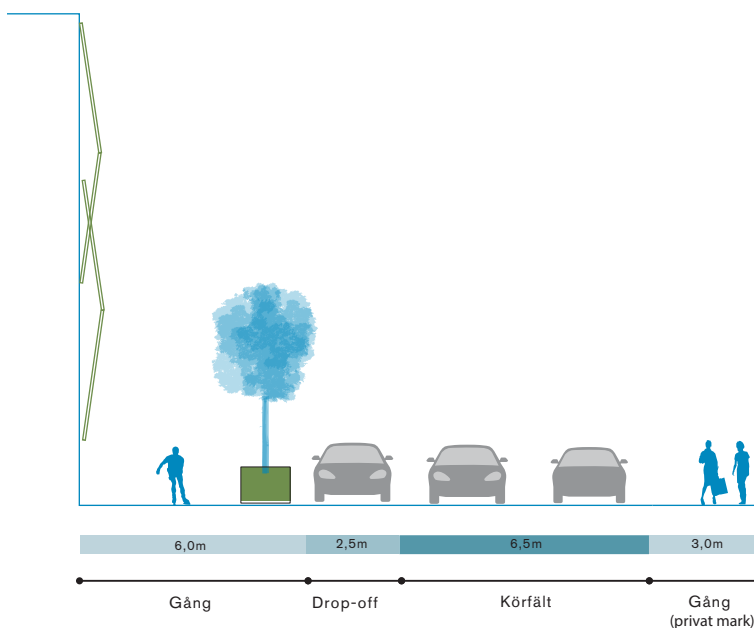
En cirka 18 meter bred gata, där del av gatumarken utgörs av förgårdsmark (privat mark). Dubbelriktad biltrafik blandad med cykeltrafik och fotgängare, som en del av lågfartsområdet. Droff off-zon och cykelparkeringar föreslås längs med gatans norra sida.

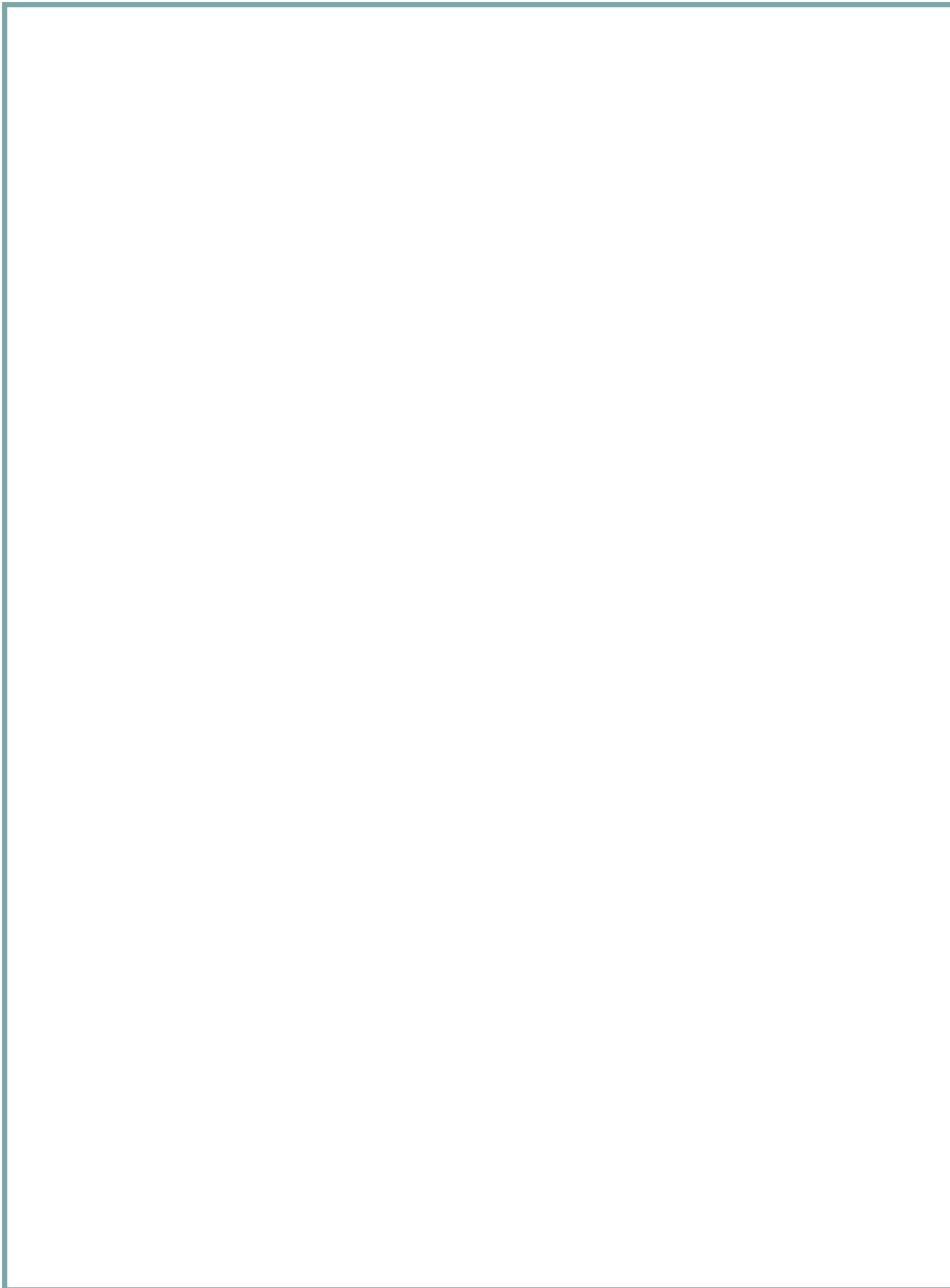
MATERIAL

Ett lågfartsgata utan nivåskillnader. Funktionsuppdelning genom skillnader i textur, storlek och materialbehandling. Tydliga ledlinjer och vid behov inslag av utrustning som skiljer körytan från gångyta, t.ex. pollare eller planteringskärl.

KRUTHUSGATAN SEKTION E-E'

(se sektionens placering sida 44)

Processen framåt

Fortsatt arbete

Gestaltningsprogrammet är avsett att användas som idématerial och utgångspunkt för det fortsatta gestaltungsarbetet under tiden fram till dess att stadsrummen inom detaljplaneområdet är byggda. Mycket av genomförandet kommer först att ske efter Västlänkens färdigställande 2026, varför tidshorisonten är lång och flertalet av besluten kommer att tas lång tid efter det att detaljplaneprocessen är avslutad.

Gestaltungsprocess

Frågor kommer att dyka upp under denna tid, som gestaltningsprogrammet inte svarar specifikt på. I takt med att till exempel byggnader och trafiklösningar som idag inte är bestämda tar form inom planområdena, får principerna och ambitionerna i gestaltningsprogrammet diskuteras vidare och tillämpas utifrån den aktuella platsen och dess förutsättningar. Diskussionerna kan ske i olika forum, så som i tävlingar, i projekteringsgrupper och i mark-/bygglovsgivning.

De utformnings- och gestaltungsförslag som arbetas fram behöver kontinuerligt kvalitetsgranskas mot de ambitioner för stadsrummen som redovisas i det till detaljplanen tillhörande kvalitetsprogrammet samt mot de övergripande gestaltungsambitioner som redovisas i den inledande delen av detta gestaltungsprogram.

Gestaltungsprogrammet ersätter inte kvalitetsprogrammet för detaljplanerna utan kvalitetsprogrammet med dess kvalitetsmål och utvärderingsmetod behöver fortsatt användas för att verifiera kvaliteten i plangenomförandet. Gestaltungsprogrammet visar konkreta förslag på hur efterfrågade kvaliteter kan uppfyllas, men det kan även finnas andra sätt att uppnå dessa.

Aktörssamverkan

För den fortsatta gestaltungsprocessen är det centralt att de olika aktörerna som är involverade samverkar så att gestaltungsprogrammets grundläggande idéer kan förverkligas. Det krävs att varje aktör ser dels sin egen del, dels ansvaret för helheten, för att hela miljön ska fungera för alla som ska komma att använda den. Ett viktigt första steg är att staden samordnar gestaltungsarbetet med pågående planarbeten för omkringsliggande områden inom Centralenområdet.

Kommunikatörer hos respektive aktör kan vara en viktig kompetens att involvera i samverkansprocessen, inte minst för temporära aktiviteter under byggtiden. Frågor att samverka kring kan vara underhåll, servicefunktioner, ordningsregler med mera. Utred vidare hur food trucks och pop-upbutiker/-caféer vid entréerna kan inrymmas i de framtida utvecklingsplanerna.

Detaljplanens genomförandedel bör redogöra för de avtal som krävs med olika aktörer, för att gestaltungsprogrammets ambitioner ska förverkligas.

Konst

Ett övergripande konstprogram bör tas fram för varje station, där dialog sker mellan ansvariga parter för utformningen av både stadsrummet, stations-entréerna och stationen under mark. Konstprogrammet kan ligga som grund för en tidig upphandling av konstnärer.

Medborgardialog

Det är för invånarna som dessa stadsrum byggs – i de samråd som kommer att hållas inom detaljplaneprocessen och i övriga sammanhang bör stor vikt läggas vid att nå så många olika grupper som möjligt. Indikatorgrupperna som presenteras i gestaltungsprogrammets inledande del kan användas i dialogen, antingen genom att dessa grupper aktivt söks upp eller genom att de används i kommunikationen som ett sätt att presentera gestaltningen.

Trafik

Trafiken skapar barriärer och gränser för rörelsemönstren i staden, speciellt för barn och personer med kognitiva svårigheter. Trafiklösningen för Station Centralen är fortfarande under arbete och behöver särskilt uppmärksamma denna viktiga aspekt för ett säkert och välfungerande stationsområde.

Cykel

Arbete pågår även för utformning av cykelstråken till och förbi stationsområdet, liksom placeringen, standard och kapacitet för cykelparkering vid de olika stationsentréerna.

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

SWECO
Sustainable engineering and design

white